

Kartlegging av moderne slaveri og anbefalinger til norsk innsats for bekjempelse av moderne slaveri i utviklingssamarbeidet

Turid Johansen Arnegaard (fagdirektør menneskerettigheter) &
Tina Davis (ekstern konsulent)

Norad, 05.07.2019

1. Innledning	2
2. Beskrivelse av problemkomplekset moderne slaveri	3
Definisjon av moderne slaveri.....	3
Omfanget og utbredelsen av moderne slaveri	3
Utsatte land.....	4
Utsatte sektorer	4
Indikatorer for moderne slaveri/ulike former for tvang.....	5
Utsatte personer	5
Drivere og risikofaktorer	6
3. Hvem gjør hva i arbeidet med å bekjempe moderne slaveri	8
Hva nasjonale myndigheter gjør på hjemmebane.....	8
Flernasjonale initiativ	9
Koordinert internasjonalt utviklingssamarbeid	10
FN-organisasjoner	11
Bilaterale givers innsats.....	12
Private stiftelser og fond	14
Sivilt samfunnsorganisasjoner – internasjonale og norske.....	15
Internasjonale fagforeninger.....	18
Næringslivsaktører	18
Finansinstitusjoner, pensjonsfond og banker	21
Teknologi	22
Forskning	23
Media.....	24
4. Norges innsats	25
5. Identifiserte gap – Hva mangler i dagens innsats?	27
6. Anbefalinger for norsk innsats for bekjempelse av moderne slaveri	30
Overordnede anbefalinger	30
Anbefalinger til internasjonalt samarbeid	31
Anbefalinger til forskning	32
Forslag til norske tematiske innsatsområder	33
Forslag til innsats med utgangspunkt i utvalgte sektorer og land	34
Anbefaling om utarbeidelse av strategidokument	36
Sluttnoter	
Møteoversikt	

1. Innledning

Moderne slaveri er i dag en voksende menneskerettighetsutfordring og blant de mest alvorlige menneskerettighetsbrudd. Slaveriet ble avskaffet for flere generasjoner siden og i FNs menneskerettighetserklæring står det at «(i)ngen må holdes i slaveri eller trelldom. Slaveri og slave-handel i alle former er forbudt»¹. Allikevel lever i dag 40,3 millioner mennesker i ulike former for tvang².

Moderne slaveri må utryddes hvis verden skal kunne nå FNs bærekraftsmål. Bærekraftsmål 8.7 sier at vi må «treffe umiddelbare og effektive tiltak for å avskaffe tvangsarbeid, få slutt på moderne slaveri og menneskehandel og sikre at de verste formene for barnearbeid forbyes og avskaffes, herunder rekruttering og bruk av barnesoldater, samt avskaffe alle former for barnearbeid innen 2025». Det å inkludere moderne slaveri i Bærekraftsmålene viser at arbeidet med å bekjempe moderne slaveri ikke lenger kun betraktes som et isolert fenomen og et resultatet av kriminell aktivitet, men at det også må ses som et utviklings spørsmål. Å bekjempe moderne slaveri er å bidra til menneskerettighetsdimensjonen i Bærekraftsmålene ved at de mest sårbare menneskene i verden ikke blir utelatte fra utviklingen³.

En prioritering for den norske regjeringens utviklingssamarbeid er å trappe opp innsatsen mot moderne slaveri⁴. Dette er bakgrunnen for en bestilling fra Utenriksdepartementet til Norad om å gjøre en kartlegging av dagens internasjonale innsats på området, identifisere gap i innsatsen og foreslå anbefalinger for en styrket norsk innsats på området.

Norad har skrevet denne rapporten på bestilling fra Utenriksdepartementet. Vi har gjort en kartlegging av dagens anti-slaveri innsats basert på deskstudier, epostkorrespondanse og møter i Oslo og London, samt en rekke skypemøter. Vi har hatt møter med representanter for myndigheter, academia, sivilt samfunnsorganisasjoner, internasjonale organisasjoner, FN-organisasjoner, næringsliv, stiftelser, tenketanker og tidligere ofre for slaveri (se vedlegg med oversikt over møtene). Informasjonen om hva Norge gjør på området er innhentet fra møter med og bestillinger til utvalgte seksjoner i Norad og UD, dokument søk og rapportlesning, samt møter med utvalgte norske organisasjoner og andre aktører.

UDs bestilling begrenser kartleggingen til utviklingssamarbeidet, og derfor har vi ikke kartlagt moderne slaveri innsats i Norge. Basert på kartleggingen har vi identifisert gap i dagens innsats og vi identifiser både tematiske og geografiske områder der det synes å være behov for mer innsats. Sammen med vår vurdering av hva som synes å være viktig for at innsatsen skal gi bærekraftige resultater og vår vurdering av hva som kan være norske mulighetsrom og merverdi på området, danner disse identifiserte funnene grunnlaget for våre anbefalinger om norskstøttet innsats for å nå Bærekraftsmål 8.7 (kap 6).

Kartleggingsarbeidet er utført i løpet av svært kort tid og er derfor ikke uttømmende når det gjelder utvalget av aktører og innsatser. Det er flere viktige aktører vi gjerne skulle hatt møter med men som ikke lot seg gjøre innenfor den korte tidsrammen.

Vi vil takke alle bidragsyterne til denne kartleggingen.

2. Beskrivelse av problemkomplekset moderne slaveri

Definisjon av moderne slaveri

Det finnes ingen global enighet rundt definisjonen av moderne slaveri i dag, men de senere årene har det vært en utvikling på dette området og i dag forstås «moderne slaveri» som en paraplybetegnelse som viser til ulike situasjoner hvor personer utsettes for grov utnyttelse, hvor de blir kontrollert gjennom maktmisbruk, trusler og vold, og ikke er frie til å forlate situasjonen. Tvangsarbeid, menneskehandel, de verste former for barnearbeid, og tvangsekteskap er ulike former for utnyttelse som inngår i denne ikke-juridiske betegnelsen, som beskriver fellestrekkene ved de ovennevnte juridiske konseptene.⁵

Slavery Convention fra 1926 og *Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade and Institutions and Practices Similar to Slavery* (1956), ILO-konvensjonene på tvangsarbeid og menneskehandelsprotokollene ligger til grunn for arbeidet mot det som i dag betegnes som moderne slaveri. *ILO-konvensjon nr.29 om tvangsarbeid* fra 1930 er en av ILOs kjernekonvensjoner og er i dag ratifisert av 178 land. Protokollen fra 2014 til denne konvensjonen gjør den relevant for dagens situasjon.⁶

Det er inngått flere internasjonale overenskomster for bekjempelse av menneskehandel. *FNs konvensjon mot grenseoverskridende organisert kriminalitet* ble i 2000 supplert med *FNs protokoll for å forebygge, bekjempe og straffe handel med mennesker, særlig kvinner og barn* (Palermo-protokollen)⁷, som har vært viktig for utviklingen av nasjonal lovgivning. Denne protokollen er basert på internasjonale menneskerettighetsprinsipper og er ratifisert av over 120 land. *ILO-konvensjon nr.182 om forbud mot og umiddelbare tiltak for å avskaffe de verste former for barnearbeid* (2000)⁸ er også sentral for arbeidet mot moderne slaveri.

Omfanget og utbredelsen av moderne slaveri

I følge 2017 *Global Estimates of Modern Slavery*⁹ er over 40,3 millioner mennesker i en situasjon av moderne slaveri. Av disse er 25 millioner i tvangsarbeid og 15 millioner i tvangsekteskap¹⁰. På grunn av den illegale og skjulte naturen til slaveri er det vanskelig å tallfeste den faktiske utbredelsen og omfanget av slaveri, men vi vet at former for moderne slaveri finnes i alle land i verden, og innen et bredt spekter av ulike type bransjer og sektorer, noen mer utsatte enn andre. Anslagene anses å være konservative.¹¹

Et av fire ofre for slaveri er barn. Kvinner og jenter er uforholdsmessige utsatte og utgjør over 70 % av ofrene, med spesielt sårbarhet når det gjelder tvangsarbeid i den kommersielle sexindustrien. 16 millioner mennesker er ofre for tvangsarbeid i leverandørkjedene i privat sektor, mens 4 millioner mennesker befinner seg i statlig tvangsarbeid¹². I enkelte land finnes fremdeles arvelig slaveri selv om det er ulovlig, som for eksempel i Mauritania, Mali, Sudan og Niger¹³.

Moderne slaveri er en av de mest økonomisk innbringende former for kriminalitet, og ifølge ILO genererer tvangsarbeid anslagsvis \$150 milliarder i ulovlig fortjeneste årlig. På den andre siden er slaveri kostbart for flere land ved at et stort antall mennesker ikke blir integrerte i samfunnet og i den nasjonale økonomien.

Utsatte land

Moderne slaveri finnes overalt i verden og fattigdom er en sentral driver. Allikevel er det ikke nødvendigvis overensstemmelse mellom de fattigste landene og landene med størst utbredelse og omfang av slaveri. I følge *Global Slavery Index*¹⁴ er Asia regionen med størst absolutt utbredelse av moderne slaveri, mens det er på det afrikanske kontinentet at andelen slaver av befolkningen er høyest.¹⁵

En analyse som *Global Slavery Index 2018* har gjort av de ti landene med størst utbredelse av moderne slaveri¹⁶ indikerer en sammenheng mellom moderne slaveri og to drivere: undertrykkende regimer og konflikt. Dataene i *Global Slavery Index* viser at flere av landene med størst utbredelse av moderne slaveri også er de som skårer mer enn 90% på sårbarhetsmålinger. Dette viser en klar sammenheng mellom moderne slaveri og andre sårbarhets- og risikofaktorer i et land.¹⁷

Enkelte asiatiske land gjennomgår i dag en økonomisk boom som kan øke risiko ytterligere for tvangsarbeid i visse sektorer, særlig i byggebransjen og i infrastrukturutbygging. Men andre økonomiske endringer vil også kunne påvirke slaveriets geografi. For eksempel har økte migrasjonsstrømmer til Sør-Europa, Tyrkia og Libanon økt omfanget av mennesker som befinner seg i slavelignende situasjoner i disse landene. Den geografiske utbredelsen av moderne slaveri vil sannsynligvis også bli påvirket av klimaendringer, som spesielt vil ramme områder i Asia-Stillehavet som allerede har den høyeste utbredelsen av moderne slaveri.

Utsatte sektorer

Moderne slaveri foregår i mange ulike sektorer. Sektorer med høy risiko for slaveri er byggebransjen, utvinningsindustrien/gruveindustrien, tekstilindustrien, landbruk/skogbruk/fiske, rengjøringsbransjen, hotel- og restaurantnæringen og hushjelper.

Rapporter viser at tvangsarbeid og menneskehandel er et alvorlig problem i **fiskerisektoren**¹⁸. Det er avdekket at mange av fiskerne er migrantarbeidere som er svært sårbare for utnyttelse om bord på fiskefartøy, ofte langt til havs. Moderne slaveri i sektoren er ofte koblet til annen form for kriminalitet, som ulovlig fiske og miljøkriminalitet. Det har vært rettet mye oppmerksomhet mot moderne slaveri i fiskesektoren i asiatiske land, mens det mangler både kunnskap om og innsats mot moderne slaveri i denne sektoren i afrikanske land. Det er spesielt vanskelig å bekjempe moderne slaveri fiskerisektoren da mye av virksomheten er global og grensekryssende. Globalisering har ført til at flere fiskeoperatører har registrert fartøy i åpne internasjonale registre eller i såkalte *flags of convenience* stater for å unngå strafferettslige ansvar. Det er ikke uvanlig at man har å gjøre med transnasjonale fiskeoperatører der fartøyet kan ha et flagg, eierne være fra et annet land og mannskapet fra et tredje og fjerde, mens båten som er mistenkt for slavearbeid befinner seg i et femte land.

Tvangsarbeid oppstår ofte i sektorer hvor det er stor etterspørsel etter manuell og billig arbeidskraft, som for eksempel i **landbrukssektoren**. Over en milliard mennesker jobber i landbruket og i Afrika sør for Sahara gjelder det hele 60% av alle arbeidere.¹⁹ Det er en sårbar sektor blant annet på grunn av værskifte, noe som gjør at behovet for arbeidskraft er uforutsigbart. Det er også en sektor med mange faste kostnader knyttet til blant annet gjødsel og transport, hvor en av få fleksible kostnader er lønn. Det er en rekke faktorer i

leverandørkjedene som kan skape et kostnadspress nedover i kjeden og som til sist rammer de mest sårbare arbeiderne. I dag forekommer 70% av alt barnearbeid i verden i landbruket, og det er mest utbredt i Afrika²⁰. Fattigdom i jordbruksområdene, migrasjon og mangel på alternative jobbmuligheter er drivere for tvangsarbeid og barnearbeid. Klimendring og konflikt i flere land påvirker også arbeidsforholdene i landbruket.

Tvangsarbeid kan være brukt på ulike tidspunkt i produksjonsprosessen. Det kan skje i produksjon av råmaterialer, i behandlingen av enkeltdeler, eller i fremstillingen av selve produktet og i distribusjonsfasen.

En undersøkelse utført av *International Trade Union Confederation* (ITUC) viser at 50 utvalgte store selskaper kun har 6% direkte ansatte av sin totale arbeidsstyrke. Det betyr at de er avhengig av en skjult arbeidsstyrke på hele 94%, som utgjør 116 millioner mennesker i deres globale leverandørkjeder. Det er allment kjent at risiko for tvangsarbeid er ekstra høyt i skjulte arbeidsstyrker og en stor andel av de 25 millionene som er ofre for tvangsarbeid er indirekte ansatt i leverandørkjedene til multinasjonale selskaper.²¹ US Labour Department utgir en liste over importvarer som er laget med tvangsarbeid og barnearbeid. Listen inneholder 139 varer fra 75 land. Høyeste andel av barnearbeid og tvangsarbeid finnes i bomull, sukker, kaffe, fisk, tekstiler, sko, murstein, gull og diamanter. Andre utsatte varer er elektronikk (mobiltelefoner, datamaskiner), møbler og lærprodukter.²²

Indikatorer for moderne slaveri/ulike former for tvang

Det finnes en rekke indikatorer på at en person kan være i en tvangssituasjon eller står i fare for å bli det. Hvis arbeideren blir fratatt passet, må betale rekrutteringsavgift, reiseutgifter eller får forskudd på lønn som setter han/henne i gjeld til en agent eller arbeidsgiver, blir lovet andre arbeidsbetingelser enn hva jobben faktisk innebærer, ikke får lønn, jobber ekstremt lange arbeidsdager, trues med eller utsettes for vold, eller utnyttes på grunn av sårbar situasjon knyttet til oppholdsstatus eller manglende språkforståelse. Alle disse er forhold som utgjør risiko for moderne slaveri.²³

Utsatte personer

Fellesnevner for alle former for moderne slaveri er sårbarhet. Moderne slaveri handler om maktrelasjoner og individer/grupper som ikke har makt, som for eksempel migrantarbeidere, flyktninger, lavkaster og unge kvinner og jenter, er mer sårbare for å havne i slaverilignende situasjoner. Lav status er innebakt i sosiale normer som legitimerer utnyttelse. Det synes å være en klar sammenheng mellom marginalisering og risiko for moderne slaveri²⁴. En forverring av sosio-økonomiske forhold kan ytterligere øke sårbarheten og dermed også risikoen for at individer havner i tvangssituasjoner.

Migranter er blant de mest sårbare arbeidstakere i verden. De kan være i risiko for ulike former for tvang både i forbindelse med rekrutteringen, i transittfasen og under arbeid i ankomstlandet. Irregulære migranter uten oppholds- og arbeidstillatelse i ankomstlandet er spesielt sårbare for utnyttelse. I mange oppholdsland har de lite eller ingen rettsvern.

Kvinner/jenter utgjør 71% av de som befinner seg i slaveri²⁵. Kvinner og jenter er hovedsakelig utsatt for ulike former for slaveri på grunn av dypt forankrede samfunnsnormer, patriarkalske kjønnsroller og mangel på muligheter.

Barneekteskap er ekteskap hvor minst en av partene er under 18 år ved ekteskapsinngåelse. Tvangsekteskap er ekteskap hvor en eller begge av partene ikke har mulighet til fritt å samtykke til ekteskapsinngåelsen. Tvangsekteskap kan forekomme uavhengig av alder. Barneekteskap anses for å være tvangsekteskap fordi barn ikke har hatt muligheten til å fritt uttrykke sitt samtykke. Barneekteskap har stor geografisk og numerisk utbredelse. FN anslår at 12 millioner jenter blir giftet bort årlig.²⁶ Det anslås at ytterligere 150 millioner jenter vil bli utsatt for barneekteskap innen 2030 med mindre innsatsen for å bekjempe barneekteskap akselereres.²⁷ Den høyeste forekomsten av barneekteskap finnes i Afrika sør for Sahara hvor om lag to av fem jenter blir gift før de fyller 18 år.

Nyere studier og nyhetssaker fra enkelte asiatiske land har vist at det er økt risiko for tvangsekteskap og sexslaveri i samfunn der det er vedvarende kjønnsubalanse og en voksende ung mannlig befolkning, som fører til økt etterspørsel etter kvinner/jenter til ekteskap eller kommersiell seksuell utnyttelse²⁸. Kvinner har i økende grad blitt brukt som slaver i væpnede konflikter, både for å generere inntekter, for å utøve ideologisk dominans overfor motstandere, og i tvangsekteskap for å stimulere til rekruttering av stridende.

Barn utgjør 25% av de som i dag lever i moderne slaveri²⁹. Barnearbeid som hushjelper er utbredt i mange land og er i flere tilfeller å regne som tvangsarbeid og en av de verste formene for barnearbeid. Disse barna er blant de mest sårbare. En stor andel av barna som står i fare for å havne i ulike former for moderne slaveri er ikke fødselsregistrerte³⁰.

Nye former for slaveri avdekkes stadig, for eksempel kan "barnehjem" være en inngangsport til slaveri for både foreldreløse barn og barn med foreldre. Barn kan bli utsatt for utnyttelse i disse institusjonene eller bli solgt fra institusjonene til utnyttelse i andre situasjoner. De som har vært gjennom slike institusjoner kan også være mer utsatt for slaveri senere i livet.³¹

Drivere og risikofaktorer

Nyere forskning har begynt å avdekke hva som driver moderne former for slaveri. Risikofaktorer er identifisert både på individnivå, samfunnsnivå og nasjonalt nivå. På individnivå kan risikofaktorer være alder, kjønn, inntekt, utdanningsnivå, helse og andre faktorer relatert til sosial isolasjon³². Forskningen har vist hvordan sårbarhet på individnivå samspiller med risikofaktorer på andre nivå. Moderne slaveri er komplekst og årsakene er mange og sammensatte, ikke minst fordi moderne slaveri også er innvedt i den globale økonomien og i organisert kriminalitet.

Korrupsjon som driver: Moderne slaveri er mangefasettert kriminalitet. De som står bak menneskehandel kan også ha begått andre lovbrudd som bedrag, svindel, smugling, kidnapping, voldsbruk, innsperring, hvitvasking av penger, voldtukt og drap. Det som gjør slik kriminalitet mulig er korrupsjon. Ved menneskehandel kan det være grensevakter og politi som blir betalt for å se en annen vei, mens det ved tvangsarbeid kan være bestikkelser som fører til lisenser og konsesjoner eller godkjenning av arbeidsinspeksjoner. Nyere rapporter har sett på koblinger mellom korrupsjon og moderne slaveri.³³

Arbeidsmigrasjon som driver: Jobbmangel i hjemlandet/på hjemstedet og etterspørsel etter arbeidskraft andre steder bidrar til at folk søker arbeid internasjonalt. Når migrasjonen er irregulær kan den være farlig for migrantene og en kilde til risiko for slaveri under reisen og i bestemmelseslandet. Midlertidig arbeidsmigrasjon, særlig av lavkvalifisert arbeidskraft øker i dag i omfang. Demografiske trender viser et økende antall unge mennesker i flere afrikanske land på jobbsøk i ulike migrasjonskorridorer. Migranter blir ofte utsatt for utnyttning fra agenter og må betale rekrutteringsavgifter. De må ofte omgå legale migrasjonsruter og blir forvist til den uformelle økonomien innenfor husarbeid, bygningsarbeid og landbruk, noe som igjen øker risikoen for å havne i tvangssituasjoner. Det å befinne seg i uformell sektor kan bidra til lavere deltakelse i samfunnet, dårligere helse og mangel på sikkerhetsnett, noe som igjen er drivere til moderne slaveri. Systemet opprettholdes gjennom mangel på statlige reguleringer og tilsynsorganer og i mange tilfeller utbredt korrupsjon.

Migrasjon er også i mange land et redskap for utvikling. Enkelte land som blant andre Etiopia og Filippinene jobber strategisk med tiltak både for å regulere migrasjon og for å beskytte migranter slik at utviklingsgevinsten ved migrasjon kan utnyttes.³⁴

Konflikt som driver: Flere av landene med størst utbredelse av moderne slaveri er også land som er rammet av konflikt. Den rollen som konflikt spiller i å forsterke sammenhengene mellom sårbarhet og moderne slaveri er vel anerkjent³⁵. Forskning viser at konflikt fører til økt risiko for moderne slaveri og at konflikt gjør det mulig å utnytte mennesker i en skala som sjelden er mulig i andre situasjoner.³⁶ Sammenbrudd i rettssystemer og beskyttelsesmekanismer gjør det enklere å utøve tvang overfor sårbare individer og grupper. Svekkende familienettverk og målrettet bruk av skoler til militære formål øker barns sårbarhet for å havne i barnearbeid og andre former for utnyttelse, inkludert å bli rekruttert som barnesoldater.³⁷

Moderne slaveri er en kilde til rekruttering for væpnede grupper, men det er også en taktikk for ideologisk undertrykkelse og for finansiering av konflikt. Den økende fragmenteringen av væpnede konflikter tyder på en svekkelse av de etablerte mellomstatlige normer for krigføring, inkludert tabuet mot slaveri. Det er tegn på at slaveri nå endres fra å ha vært et mer tilfeldig fenomen til å bli mer instrumentelt. Væpnede grupper, og i enkelte tilfeller også statlige aktører, deltar i det som i flere områder har blitt en lukrativ inntektskilde. I f.eks. Irak, Syria, Libya og Nigeria konkurrerer militser om å kontrollere migrasjonsruter og derigjennom utnyttelse av enkeltpersoner.³⁸

Konfliktdrivende forflytninger når nå historiske høyder og et økende antall mennesker havner i flyktningleirer der muligheter for anstendig arbeid er svært begrensede, sosiale nettverk er ødelagt og hvor de kan ende med å bli presset til tvangsarbeid, kommersiell seksuell utnyttelse eller ekteskapsinngåelse.

Klimaendringer som drivere: Den geografiske utbredelsen av moderne former for slaveri påvirkes også av klimaendringer³⁹. Selv uten større naturkatastrofer, vil klimaendringene gradvis ha så stor påvirkning på primærindustiene at det sannsynligvis vil føre til en betydelig omorganisering av næringer slik vi kjenner de i dag. Dette vil sannsynligvis få negative konsekvenser for folks husholdninger, levebrød og sosiale nettverk, noe som igjen vil føre til

at et økende antall mennesker må migrere. Frem til nå har det vært liten oppmerksomhet, både politisk og akademisk, rettet mot sammenhengene mellom klimaendringer, miljøødeleggelser og moderne slaveri.⁴⁰

3. Hvem gjør hva i arbeidet med å bekjempe moderne slaveri

Hva nasjonale myndigheter gjør på hjemmebane

Nasjonale myndigheter spiller en helt sentral rolle i kampen for å utrydde alle former for moderne slaveri. Det må skje både gjennom forebygging, lovgivning, straffeforfølgelse og oppfølging av ofre, men også gjennom utforming av internasjonale strategier og samarbeid.

Forskning viser at myndigheters innsats på det juridiske området har forbedret seg noe de siste årene⁴¹. Antall tiltaler og dommer øker, men allikevel er det få dommer i forhold til antall mennesker som er utsatt for moderne slaveri. Den årlige amerikanske *Trafficking in Persons Report*⁴² med data om menneskehandel fra de fleste land i verden, viser at 7000 domfellelser for menneskehandel er det høyeste antall i løpet av et enkelt år⁴³. Dette gjør at risikoen for straff for moderne slaveri er veldig lav⁴⁴. Årsaker til dette lave tallet kan være utilstrekkelige ressurser, manglende kunnskap og kapasitet hos nasjonale og lokale myndigheter og i politi- og rettssystemet. Årsaker til manglende straffeforfølgelse er også utfordringer ved å etterforske forhold over landegrensene, samt utbredt korrupsjon i offentlige systemer i flere land⁴⁵.

Utover straffelover mot ulike former for moderne slaveri, så er det i dag en voksende trend at nasjonale myndigheter utformer moderne slaveri lover eller aktsomhetslovgivning, som krever at selskaper (og i noen tilfeller myndigheter) rapportere på risiko for moderne slaveri knyttet til deres virksomhet og leverandørkjeder. FNs veiledende prinsipper for menneskerettigheter og næringsliv (UNGP) fra 2011 har bidratt til denne utviklingen⁴⁶.

Det er nå moderne slaverilover i delstaten California i USA (2010), i Storbritannia (2015), i Australia (2018), og i staten New South Wales i Australia (2018). Lignende lover diskuteres også i Hong Kong, i Canada, og i Norge hvor regjeringen skal utrede en moderne slaverilov⁴⁷.

*UK Modern Slavery Act*⁴⁸ var den første nasjonale loven av sitt slag. Loven har bidratt til å løfte moderne slaveri høyt opp på agendaen til politikere, næringslivet, forskningsinstitusjoner og sivilsamfunn både i og utenfor Storbritannia. Effekten av loven reflekteres for eksempel i mengden av forskning som nå gjøres på feltet ved britiske universiteter og at Storbritannia har blitt en *hub* for seminarer, konferanser, og strategisk samarbeid på moderne slaveri-området. Samtidig med loven, ble det utnevnt en anti-slaverikommisjonær som har spilt en viktig rolle i å profilere og fremme den britiske satsningen, både nasjonalt og internasjonalt. Kommisjonæren var sentral i etableringen av Bærekraftsmål 8.7. En uavhengig evaluering av den britiske loven er nylig avsluttet og myndighetene kommer med tilsvar sommeren 2019⁴⁹.

Den franske aktsomhetsloven ble vedtatt i 2017 og er en referanse for lignende lovgivning. Den baserer seg også på UNGP og stiller krav om aktsomhetsplaner og rapportering blant annet på leverandørkjeder til selskaper over en viss størrelse. Nederland introduserte nylig

en aktsomhetslov for å forhindre barnearbeid⁵⁰. Finland utreder aktsomhetslov på menneskerettigheter.

Brasil har vært et foregangsland i arbeidet mot slaveri. Etter at en stor tvangsarbeidssak ble avdekket i 1989 har Brasil etablert en rekke tiltak på myndighetsnivå, med sivil samfunn og i samarbeid med privat sektor. Det er opprettet flere arbeidsinspeksjonsteam som har klart å frigjøre titusenvise arbeidere fra tvangsarbeid. Det brasilianske lovverk mot slaveri er blant det mest progressive i verden. Myndighetene har også siden 2004 hatt en *Dirty List* som er en offentlig liste over arbeidsgivere og selskaper som har blitt tatt for å utnytte arbeidere. Til nå har mer enn 300 selskaper stått på listen, noe som har ført både til økonomiske tap og omdømmetap for disse selskapene. Den solide infrastrukturen som Brasil har etablert for å bekjempe slaveri blir nå utfordret fra ulike hold.⁵¹

Flernasjonale initiativ

På G20-konferansen i 2017 forpliktet alle landene seg til å arbeide for nasjonale regelverk for anstendig arbeid og grunnleggende rettigheter til arbeidere i globale leverandørkjeder⁵². Senere har G20 også blitt enige om en rekke tiltak for å fremme åpenhet i leverandørkjeder, inkludert politikk som forbyr rekrutteringsavgift. G20-landene står for nærmere 80% av verdenshandelen, og det er estimert at de til sammen importerer produkter som kan ha vært utsatte for moderne slaveri til en verdi av \$354 milliarder⁵³. Derfor er disse landenes innsats svært viktig.

I 2017 tok Storbritannia initiativ til kampanjen *A Call to Action to End Forced Labour, Modern Slavery and Human Trafficking*, som ble lansert under FNs Generalforsamling.⁵⁴ Hensikten med kampanjen er å drive frem endring og sterkere politisk vilje for å nå FNs bærekraftsmål 8.7 og 16.2. Kampanjen består av prinsipper og forslag til strategisk tilnærming på nasjonalt nivå, samt en plattform for samarbeid og erfaringsutveksling. Nå har mer enn 80 land, inkludert Norge, sluttet seg til initiativet. Mye har skjedd i kjølvannet av kampanjen, både nasjonalt og globalt, både i form av lovgivning, nasjonale handlingsplaner og etableringen av internasjonale plattformer for koordinering innsats og forskning (*Alliance 8.7* og *Delta 8.7*).

Som en oppfølging var USA i 2018 vertskap for konferansen *Stepping up Action to end Forced Labour, Modern Slavery and Human Trafficking*⁵⁵. På dette møtet ble det lansert et nytt partnerskap for å bekjempe moderne slaveri i offentlige anskaffelser basert på *Principles to Guide Government Action to Combat Human Trafficking in Global Supply Chains*. USA, Canada, New Zealand, Australia og Storbritannia står bak prinsippene. Gitt store offentlige innkjøp, har nasjonale myndigheter store muligheter for påvirkning på arbeidsforholdene i leverandørkjeder. Partnerskapet har som mål at alle land skal utarbeide strategier for å bekjempe menneskehandel i private-offentlige leverandørkjeder⁵⁶. Nylig ble initiativet fulgt opp ved at landene bak prinsippene arrangerte den første internasjonale konferansen om moderne slaveri i offentlige anskaffelser.⁵⁷

Et annet viktig regionalt samarbeid er *The Bali Process on People Smuggling, Trafficking in Persons and Related Transnational Crime*, som ble etablert i 2002. Samarbeidet består av 45 medlemsstater og internasjonale organisasjoner, inkludert FN-organisasjoner (UNHCR, UNODC, IOM og ILO). Bali-prosessen har en ad-hoc gruppe hvor de mest utsatte statene samles for å adressere spesifikke forhold knyttet til menneskehandel, menneskesmugling og

irregulær migrasjon i regionen. Samarbeidet har en styringsgruppe bestående av Australia, Thailand, New Zealand og Indonesia. Det er etablert et *Bali Process Government and Business Forum* som i 2018 presenterte anbefalinger om hvordan man kan styrke det privat-statlige samarbeidet i regionen for å bekjempe moderne slaveri⁵⁸.

Koordinert internasjonalt utviklingsamarbeid

Det finnes ingen oversikt over finansieringen av internasjonalt samarbeid for å bekjempe moderne slaveri. Forskning fra *UN University* anslår at 30 OECD-land mellom 2000 og 2013 bidro med omlag \$4 milliarder i ODA til dette arbeidet. Senere er støtten spredt til et større antall mottakerland (fra 29 i 2000 til over 100 i 2013)⁵⁹. Disse beregningene er begrenset til ODA og inkluderer ikke hva stater bruker i egne land eller ikke-ODA bistand. Hvor mye ikke-statlige og private aktører forplikter seg til i den globale anti-slaveriinnsatsen er heller ikke kjent. Innsatsen i dag synes fragmentert og lite koordinert. Innsatsen er klart underfinansiert og kan ikke matche omfanget, profitten og kompleksiteten ved problemet. Det synes også å være manglende samsvar mellom hvor ressurser brukes og hvor behovene er størst.⁶⁰

Alliance 8.7 ble etablert i 2016 som det første initiativet for å koordinere global innsats for å nå Bærekraftsmål 8.7, noe det har vært uttrykt behov for. Alliansen bringer sammen både stater, internasjonale og regionale organisasjoner, fagforeninger, næringsliv, sivil samfunnsorganisasjoner og forskningsinstitusjoner for å skape fremdrift på området gjennom utarbeidelse av felles strategier, igangsetting av forskning, kunnskapsdeling og konkret samarbeid på landnivå.⁶¹ Slik er etableringen av *Alliance 8.7* helt i tråd med Bærekraftsmål 17 om å styrke gjennomføringsmidlene og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling, og da spesielt delmål 17.16 som dreier seg om å fremme «the global partnership for sustainable development, complemented by multi-stakeholder partnerships that mobilize and share knowledge, expertise, technology and financial resources, to support the achievement of the sustainable development goals in all countries, in particular developing countries»⁶².

I dag består alliansen av 15 *pathfinder countries*, 217 organisasjoner og 7 *supporting countries*⁶³. Statsminister Solberg annonserte på ILOs 100-års markering 10.juni at Norge slutter seg til alliansen⁶⁴. *Global Coordinating Group* er en gruppe av aktive partnere på tvers av sektorer, som setter mål for alliansens arbeid og vurderer fremdrift. ILO er sekretariat for alliansen. *Delta 8.7* er alliansens kunnskapsplattform som bringer sammen de viktigste data, forskning og analyser på moderne slaveri, og bidrar til at data underbygger policyutvikling.

Allianse 8.7 ble opprettet for å støtte stater i arbeidet med å nå Bærekraftsmål 8.7. 15 land har formelt uttrykt interesse for å bli såkalte *pathfinder countries*⁶⁵ og 11 av disse har begynt arbeidet med strategiske planer. Det er også etablert fire *Action Groups*⁶⁶ som reflekterer *Alliance 8.7's* tematiske prioriteringer. Gruppene er på disse tematiske områdene: *supply chains* (ledes av ILO), *migration* (IOM og UNICEF), *rule of law and governance* (OHCHR) og *conflicts and humanitarian settings* (UNICEF og IOM)⁶⁷. Arbeidet i leverandørkjedegruppa støttes av Nederland, Tyskland og USA, mens Storbritannia deltar i arbeidet på migrasjon.

FN-organisasjoner

FN-organisasjoner har en viktig rolle i arbeidet med å bekjempe moderne slaveri, både gjennom normativt og operativt arbeid. Nedenfor er en oversikt over noe av innsatsen til noen utvalgte FN-organisasjoner og andre FN-aktører. Disse organisasjonene er partnere i *Alliance 8.7* og flere av dem har tatt på seg lederroller i *Action Groups* i alliansen.

ILO har en todelt rolle i arbeidet mot moderne slaveri. ILO er den viktigste normgiveren da de fremmer og utvikler internasjonale lover og standarder som skal sikre et anstendig arbeidsliv. ILO har også ulike mekanismer for å overvåke hvordan stater følger opp sine arbeidsrettslige forpliktelser. Dette inkluderer muligheten til å fremme konkrete klagesaker rettet mot enkeltland. Fire av ILOs åtte kjernekonvensjoner er knyttet til bekjempelse av barne- og tvangsarbeid, og er direkte relevante for arbeidet mot moderne slaveri. «*50 for freedom*» er en internasjonal kampanje for å få alle land til å underskrive ILO-protokollen mot tvangsarbeid⁶⁸.

ILO har også et operativt arbeid der de gjennom teknisk rådgivning og kapasitetsbygging bistår stater med gjennomføring av internasjonale arbeidsstandarder i ulike sektorer. ILO har en strategi for sitt utviklingssamarbeid (ny strategi fra 2020)⁶⁹.

ILO har også, sammen med IOM, tatt en ledende rolle i å følge opp den internasjonale migrasjonsavtalen, for å fremme anstendig arbeidsmigrasjon. ILO gjør blant annet mye arbeid for å bidra til ansvarlig rekruttering⁷⁰. Temaet adresseres også i arbeidsgruppene på henholdsvis migrasjon og leverandørkjeder i *Alliance 8.7*.

IOM arbeider med å koordinere gjennomføringen av tiltakene i FNs migrasjonsplattform (2018) der mange av målene har relevans for moderne slaveri. Det gjelder særlig mål 1 om datainnsamling, mål 3 om informasjon til migranter, mål 6 om rettferdig og etisk rekruttering og anstendige arbeidsvilkår, mål 7 om å redusere sårbarhet ved migrasjon og mål 10 om bekjempelse av menneskehandel. Både migrasjonsplattformen og Bærekraftsmål 10.7 om å «(l)egge til rette for migrasjon og mobilitet i ordnede, trygge, regelmessige og ansvarlige former, blant annet ved å gjennomføre en planmessig og godt forvaltet migrasjonspolitik» ligger til grunn for IOMs innsats på området. IOM har også tatt en aktiv rolle i arbeidet i *Alliance 8.7*, der organisasjonen leder arbeidet i den tematiske gruppa på migrasjon.

IOM har også tatt en ledende rolle i det internasjonale arbeidet med anstendig rekruttering. IOM var vertskap på den første globale konferansen på regulering av internasjonal rekruttering og migrantarbeidere, som nylig fant sted i Canada⁷¹.

UNICEF spiller en avgjørende rolle i å utvikle nye metoder for å synliggjøre barnearbeid og samarbeider tett med ILO i arbeidet med SDG 8.7. UNICEF arbeider i de landene der de verste former for barnearbeid er mest utbredt. UNICEFs støtte til å forhindre og utrydde de verste former for barnearbeid blir nå gradvis integrert i videre multi-sektor programmering for å styrke nasjonale beskyttelsessystemer for barn. Dette krever et tett samarbeid med både myndigheter og næringsliv. UNICEFs innsats på dette området blir ytterligere styrket av deres fødselsregistreringsprosjekt, som støttes av DFID.

UNICEF anslår at tolv millioner jenter under 18 år utsettes for barneekteskap og organisasjonen gjør et viktig arbeid på dette området. Norge har nylig lansert en støtte på 110 millioner kroner til FNs innsats mot skadelige skikker i 2019, en innsats som også inkluderer støtte til arbeidet mot barneekteskap.

UNICEF jobber med å demobilisere barn fra væpnede grupper i konfliktområder. I 2018 ble over 13.000 barn frigitt fra 16 land og UNICEF leder oppfølging og rehabilitering av disse. UNICEF er parter i Alliance 8.7. og deltar i gruppene på konflikt og migrasjon.

UN Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR) er en viktig bidragsyter på dette feltet. OHCHR leder den tematiske gruppen på *rule of law and governance* i Alliance 8.7. De forvalter også *UN Voluntary Fund on Contemporary forms of Slavery* som gir støtte til ofre for moderne former for slaveri.

UN Special Rapporteur on contemporary forms of slavery, including its causes and consequences⁷² er en av OHCHRs spesialprosedyrer med tematisk mandat. Spesialrapportøren presenterer årlige statusrapporter og tematiske rapporter til FNs Menneskerettighetsråd og FNs generalforsamling. Rapportøren foretar også landbesøk og utarbeider rapporter med anbefalinger fra disse besøkene.

UN Working Group on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises⁷³ har i sitt mandat å fremme implementering av *UN Guiding Principles on business and human rights* (UNGPR)⁷⁴. Moderne slaveri integreres i arbeidsgruppens arbeid, inkludert i tematiske rapporter og rapporter fra landbesøk der det er aktuelt. Moderne slaveri har også vært på agendaen på FNs årlige Forum for næringsliv og menneskerettigheter.

UNODC har et omfattende arbeid mot menneskehandel, som inkluderer teknisk og faglig samarbeid i alle geografiske regioner og dekker en rekke ulike temaer som forebygging, utdanning, sektorreform, håndhevelse av lover, beskyttelse og oppfølging av ofre⁷⁵. I fiskerisektoren har UNODC studert rekrutteringspraksis og kommet med anbefalinger for å fremme etisk rekruttering, utviklet kurs for kontroll og etterforskningsorganer, sett på utfordringer i det internasjonale samarbeidet og støttet arbeidet med identifisering og oppfølging av ofre. UNODC har også utviklet flere nyttige verktøy⁷⁶.

Overfor har vi gitt et innblikk i hva et utvalg sentrale FN-organisasjoner støtter av internasjonale initiativ og operativ innsats for å bekjempe moderne slaveri. Flere andre FN-organisasjoner, inkludert FAO, UNDP UNHCR og UNFPA er også partnere i Alliance 8.7 og har viktig innsats for å bekjempe moderne slaveri på landnivå.

Bilaterale giveres innsats

Noen land har en fokusert innsats mot moderne slaveri nasjonalt, samtidig som de også deltar i internasjonalt arbeid og er giverland gjennom sitt utviklingssamarbeid. Storbritannia, USA, Nederland, Australia, Frankrike, Tyskland og Argentina har viktige roller som *supporting countries* i Alliance 8.7. Nedenfor har vi forsøkt å gi et innblikk i innsatsen til noen av disse giverlandene som har bred erfaring fra internasjonal anti-slaveri innsats. Dette gir ikke en

fullstendig oversikt over hva disse landene gjør på området. Gitt tidsrammen for kartleggingen var det ikke mulig å inkludere flere giveland i rapporten.

Storbritannia har tatt et internasjonalt lederskap i arbeidet med å bekjempe moderne slaveri. Landet har tatt flere internasjonale koordinerende initiativ og er en viktig støtte-spiller for FN-systemet, *Alliance 8.7*. og andre multilaterale fora på dette området. Drivere for den britiske innsatsen har både vært *UK Modern Slavery Act*⁷⁷ og deres *Call to Action to End Forced Labour, Modern Slavery and Human Trafficking*.⁷⁸

I Storbritannia er det et tett samarbeidet mellom *Home Office* og DFID for å bekjempe moderne slaveri og se sammenheng mellom innsats mot slaveri nasjonalt og internasjonalt. I DFID er arbeidet mot moderne slaveri organisert i *Migration and Modern Slavery Department*. DFIDs arbeid mot moderne slaveri har en overordnet strategi som inkluderer både målrettet innsats, integrering av moderne slaveri i alt relevant utviklingsamarbeid og støtte til forskning.

DFID har et omfattende bistandssamarbeid for å bekjempe moderne slaveri i flere land. I fjor ga Storbritannia £200 millioner i målrettet bistand på dette området⁷⁹. Dette inkluderte £11 millioner til *Modern Slavery Innovation Fund*, som investerer i innovative prosjekter⁸⁰ og £20 millioner til *Global Fund to End Modern Slavery (GFEMS)*, som også støttes av USA og Norge. DFID samarbeider tett med FN-organisasjoner og her kan nevnes samarbeid med ILO om et prosjekt med fokus på etisk rekruttering, trygg migrasjon og anstendig arbeid for kvinner og jenter fra Bangladesh, Nepal og India til Midtøsten, samarbeid med UNICEF om to prosjekter med fokus på fødselsregistrering, et i Pakistan og et for barn i risiko for slaveri i Etiopia, Somalia og Sudan.

På ILOs 100-års konferanse 10.juni annonserte statsminister Theresa May flere nye britiske tiltak som viser bredden i det britiske arbeidet på Bærekraftsmål 8.7. Blant annet viste hun til en støtte på £100 millioner til et program for å forhindre utnyttelse av barn i afrikanske land, en £140.000 støtte til FNs koordineringsmekanisme på menneskehandel (ICAT), samt etableringen av en egen *International Modern Slavery and Migration Envoy* for Storbritannia, hvis mandat vil være å fremme og koordinere internasjonalt samarbeid.⁸¹

USA har en omfattende innsats for å bekjempe menneskehandel⁸². TIP-kontoret (*Office to Monitor and Combat Trafficking in Persons*) i US State Department administrerer hele 86 bilaterale og regionale prosjekter i over 76 land på totalt \$125 millioner. I tillegg kommer programmer som forvaltes av US Labour Department. TIP-kontoret er ansvarlig for både det bilaterale og det multilaterale samarbeidet på området. Amerikanske myndigheter viser et globalt lederskap i arbeidet mot menneskehandel som de ser som både et viktig menneskerettighetstema og et tema for håndhevelse av lovgivning.

Årlig utgir USA en *Trafficking in Persons Report (TIP-rapporten)*⁸³. Rapporten har data om menneskehandel i over 180 land i verden og er dermed verdens mest omfattende kilde for myndigheters arbeid mot menneskehandel. Rapporten rangerer land i tre kategorier basert på deres innsats. Rapporten kommer også med landspesifikke anbefalinger til myndigheter som for eksempel kan være relatert til håndheving av lover, implementering av ulike tiltak for beskyttelse av ofre, samt forebyggende arbeid. TIP-rapporten er USAs viktigste verktøy

for samarbeidet med andre myndigheter om menneskehandel. USA jobber etter de 3 P'er-prinsippene; *prosecution* – lovarbeid og rettsforfølgelse, *protection* – beskyttelse og oppfølging, *prevention* – forebygging av ofre for menneskehandel og *prevention* – forebygging av menneskehandel.

Seksjonen for internasjonale programmer utvikler årlige regionale strategier, styrer en utlysningsprosess, monitorer pågående prosesser og bidrar med teknisk assistanse til støtte-mottakere. Seksjonens programmer inkluderer både flerårig samarbeid med nasjonale myndigheter og mer kortvarig teknisk assistanse til myndigheter og sivilt samfunn. Kontoret bidrar også med umiddelbar assistanse til ofre for menneskehandel. I tillegg støtter kontoret forskningsprosjekter og innovative tilnærminger for å bekjempe menneskehandel.

I 2017 lanserte TIP-kontoret et bistandsprogram (PEMS) for å bekjempe moderne slaveri. Programmet har en ramme på \$75 millioner og støtter innovative programmer og prosjekter som har som målsetning å oppnå en målbar og betydelig reduksjon av moderne slaveri i utvalgte land og regioner. \$25 millioner går til et treårig program i regi av *The Global Fund to End Modern Slavery* (GFEMS) og til deres arbeid hovedsakelig i Filippinene, Vietnam og India.

Nederland har lenge vært aktiv i det internasjonale arbeidet for å bekjempe barnearbeid. De har nylig lansert en nasjonal aktsomhetslov for å forhindre barnearbeid (2019) og annonsert et nytt større bidrag (€35 millioner) til ILOs arbeid mot barnearbeid med fokus på afrikanske land. De er synlig i det internasjonale arbeidet mot moderne slaveri generelt, inkludert som *supporting country* i *Alliance 8.7.* og i flere andre fler-partnerinitiativ.

Private stiftelser og fond

En gruppe innflytelsesrike næringslivsaktører har vært sentrale i å løfte moderne slaveri opp på den internasjonale agendaen de siste tiåret. Selv om de har et felles overordnet mål om å utrydde moderne slaveri, konsentrerer de seg om noe ulike områder.

Stiftelsen *Humanity United* er etablert av filantropene bak *Omidyar Group* og en viktig del av stiftelsens arbeid dreier seg om å påvirke politikktutforming for å bekjempe alle former for moderne slaveri. Stiftelsen etablerte blant annet sivilt samfunnsnettverket *Alliance to End Slavery and Trafficking* og *Partnership for Freedom* sammen med amerikanske myndigheter for å bekjempe menneskehandel og øke støtten til overlevende⁸⁴. *Humanity United* jobber sammen med myndigheter, privat sektor, arbeidere og media for å redusere tvangsarbeid og bedre vilkår for migrantarbeidere innen sektorer som palmeolje og fiskeri. De finansierer også *Know the Chain*, en oversikt over tvangsarbeid i utvalgte sektorer og en rangering av merkevarebedrifter innen mat, IKT, og klesindustrien⁸⁵. Sammen med andre har de også etablert *Working Capital* som er et innovasjonsfond for leverandørkjeder⁸⁶.

Minderoo Foundation og den australske forretningsmannen Andrew Forrest etablerte stiftelsen *Walk Free* for å jobbe mer strategisk med å bekjempe moderne slaveri. *Walk Free* finansierer forskning og jobber direkte med myndigheter, næringslivsaktører og trosledere for å nå dette målet. *Walk Free* har vært sentral i at moderne slaveri har fått økt oppmerksomhet globalt og av spesielt viktig er deres bidrag til *Global Slavery Index*⁸⁷. *Walk Free* var også instrumentell i å starte *Global Freedom Network*, et nettverk av viktige trosledere der også paven deltar. Stiftelsen sto også bak kampanjen for en moderne slaverilov i Australia⁸⁸.

Minderoo/Walk Free har spilt en nøkkelrolle i etableringen av *Bali Process Government and Business Forum* - et forum hvor myndigheter og næringslivsledere jobber sammen for å bekjempe moderne slaveri i Asia og Stillehavet⁸⁹. *Minderoo* er også en av grunnleggerne av organisasjonen *Freedom United* som er et aktivistnettverk med omlag 6 millioner følgere på sosiale media som jobber med opplysningsarbeid gjennom ulike kampanjer⁹⁰.

Legatum Foundation er utviklingsdelen av investorselskapet Legatum Group. Menneskehandel er et av deres fokusområder, og siden 1999 har de bidratt med \$110 millioner til 1480 prosjekter i 107 land⁹¹.

Freedom Fund ble etablert i 2013 av *Humanity United*, *Minderoo Foundation* og *Legatum Foundation* som det første globale private filantropiske initiativet for å bekjempe moderne slaveri⁹². Utover den opprinnelige finansieringen fra de tre grunnleggerne, så har *Freedom Fund* også mottatt støtte fra *Children's Investment Fund Foundation*, *The Stardust Fund*, og *C & A Foundation*. Nylig mottok de nye \$16.2 millioner fra de tre grunnleggerne⁹³.

Global Fund to End Modern Slavery (GFEMS) er et fond med privat-offentlig finansieringsstruktur. Fondet har tatt mål av seg å lede en koordinert internasjonal innsats mot moderne slaveri og det fokuseres på å oppskalere finansiering til anti-slaveri innsats globalt i et samarbeid med myndigheter, privat sektor og dataeksperter⁹⁴. GFEMSs prosjekter fokuserer på å redusere menneskers sårbarhet for å bli utnyttet, og det samarbeides med næringslivet om innovative prosjekter for å redusere slaveri i leverandørkjeder. De investerer også i datainnsamling for å måle utbredelse og endringer av moderne slaveri, noe som kan være retningsgivende for fremtidig innsats. I dag har GFEMS prosjekter i India, Bangladesh, Vietnam og Filippinene, men de jobber også med kartlegging og programdesign i Kenya, Uganda og Etiopia⁹⁵. En del av GFEMS' strategi fremover er også å støtte prosjekter på rettsikkerhetsområdet⁹⁶. GFEMS mottar finansiell støtte fra USA, Storbritannia og Norge.

Dette er kun et utvalg av fond og stiftelser som er sentrale i arbeidet med å bekjempe moderne slaveri, men flere andre kunne også vært nevnt i denne kartleggingen.

Sivilt samfunnsorganisasjoner – internasjonale og norske

Det har vært en stor oppblomstring av anti-slaveri innsats det siste tiåret. Ifølge *Global Modern Slavery Directory*⁹⁷ finnes det i dag over 2900 organisasjoner som jobber med ulike former for og aspekter ved moderne slaveri i 199 land.

Internasjonale organisasjoner med lang erfaring fra anti-slaveriarbeid finnes først og fremst i USA og Storbritannia. Organisasjonene har ulik bakgrunn, struktur, og virkeområde. De gjennomfører et bredt spekter av aktiviteter, blant annet opplysningsarbeid, påvirkningsarbeid, opplæring, forebygging og støtte til overlevende⁹⁸. Det dreier seg om organisasjoner som jobber med lokalsamfunn og myndigheter på landnivå, og de som jobber med bedrifter og leverandørkjedeproblematikk. Felles for organisasjonene er at de sjelden implementerer prosjekter alene, men at de jobber gjennom andre lokale og nasjonale organisasjoner.

Nedenfor har vi nevnt et utvalg av organisasjoner. Noen er valgt ut fordi de opererer på de største globale plattformene, fordi de er ledende på sine områder og/eller fordi de har lang erfaring og kan vise til resultater over tid.

Den internasjonale organisasjonen som har jobbet lengst på området er den britiske organisasjonen *Anti-Slavery Internasjonal* (ASI). Organisasjonen ble stiftet for 180 år siden og er verdens første menneskerettighetsorganisasjon. ASI utmerker seg blant annet med sin langsiktige og helhetlige tilnærming i arbeid i utvalgte utsatte lokalsamfunn. ASI har nylig ferdigstilt en 10 års evaluering av organisasjonens arbeid i utvalgte afrikanske land.⁹⁹

Freedom Fund støtter lokale prosjekter i åtte utvalgte områder, såkalte *hotspots* hvor det er høy konsentrasjon av moderne slaveri¹⁰⁰. Deres arbeid har en helhetlig tilnærming: De jobber både med lokale myndigheter, lokale organisasjoner, privat sektor, media og sosiale bevegelser i disse *hotspots* med mål om å drive frem varig systemisk endring. Arbeidet inkluderer også samarbeid med grasrotorganisasjoner for å sikre at arbeidet er bærekraftige. De initierer og finansierer også forskning på områder der det er identifisert gap.

USA-baserte *Free the Slaves* har eksistert siden 2000 og har opparbeidet seg mye erfaring i arbeidet med å bekjempe moderne slaveri. *Every Child Protected against Trafficking* (ECPAT) har siden 1990 jobbet med fokus på barn og unge i menneskehandel.

Ethical Trading Initiative ble etablert i 1998 i Storbritannia og jobber for å fremme anstendig arbeid i globale leverandørkjedene. ETI har prosjekter i ulike land, gir opplæring til både næringsliv og myndigheter og er sentrale i det internasjonale arbeidet på offentlige anskaffelser og anstendig rekruttering.¹⁰¹

Modern Slavery Map en interaktiv online-katalog over organisasjoner som samarbeider med private partnere for å bekjempe slaveri¹⁰². Denne nye plattformen er støttet av *ILO Global Business Network on Forced Labour and Human Trafficking* og *Alliance 8.7*. Dette er et interaktivt kart med en database med over 100 anti-slaveriorganisasjoner, som i utgangspunktet er laget for å hjelpe selskaper å navigere ulike moderne slaveriinitiativer.

Det er også gjort en kartlegging av hva **norske sivile samfunnsorganisasjoner** gjør på dette området. Mange av organisasjonene nedenfor mottar støtte fra Norad, men få av disse har eksplisitt inkludert arbeid mot moderne slaveri i sine planer eller rapporter. Noen organisasjoner har allikevel prosjekter som kan inngå i anti-slaveriarbeidet. Det kan for eksempel være at de jobber med utviklingsprosjekter som i utsatte områder også kan bidra til å forebygge mot tvangsarbeid og menneskehandel, selv om dette ikke er nevnt som målsettinger for prosjektene. Som det fremgår i listen nedenfor, har enkelte organisasjoner også målrettede innsatser. Listen er ikke fullstendig. Mange av organisasjonene som nevnes nedenfor er med i en ressursgruppe oppnevnt av Utenriksdepartementet, men det er også andre norske organisasjoner som har relevant innsats.

- **SOS Barnebyer** mottar støtte fra Norad til sitt familiestyrkingsprogrammer i Malawi og Zimbabwe. Disse programmene handler blant annet om å unngå institusjonalisering av barn, som kan øke risiko for slaveri for allerede sårbare barn. SOS Barnebyer arbeider også med fødselsregistrering, som er et viktig forebyggende tiltak for at barn ikke skal havne i slaveri.

- **Plan Norge** mottar støtte fra Norad til sitt arbeidet med å bekjempe barneekteskap og tvangsekteskap. Plan jobber med lokalsamfunn, tradisjonelle ledere, foreldre, ungdommer, barn og styresmakter for å forhindre barneekteskap og endre tradisjoner og kjønnsroller

som legitimerer barneekteskap. Plan får støtte fra Norad til tiltak direkte rettet mot barneekteskap i Tanzania, Zambia, Vietnam, Malawi og Niger.

- **Redd Barna** har store programmer for barns rettigheter og beskyttelse av barn i mange land, som støttes av Norad. Noe av Redd Barnas arbeid vil falle inn under moderne slaveri. Redd Barna har blant annet et program sammen med Kirkens Nødhjelp med målrettet innsats mot barneekteskap i Etiopia og Somalia.

- **NORCAP/Flyktningshjelpen** har noen prosjekter rettet mot menneskehandel i humanitære kontekster og spesielt kan det her vises til NORCAPs samarbeid med *Global Protection Cluster Anti-Trafficking Task Team*¹⁰³, som ble etablert i 2017 for bedre å integrere anti-slaverifokus inn i eksisterende mekanismer i humanitær innsats.

- **Caritas** er tildelt Operasjon Dagsverk i 2019 for prosjekter for ungdom som har vært utsatt for tvangsarbeid i koboltgruvene og militsene i DRC. Prosjektene i DRC har som mål å gi 15.000 ungdommer tilgang både til utdanning og yrkesopplæring. Caritas støtter også arbeid innen landbruk og fiskeri som bidrar til anstendige arbeidsplasser og som indirekte kan ses som forebygging mot moderne slaveri.

- **Kirkens Nødhjelp** har fem prosjekter som løftes frem i deres arbeid mot moderne slaveri i DRC, Malawi og Myanmar. I DRC jobber de med partnere som gir oppfølging til jenter og kvinner som er ofre for tvungen sexarbeid. I Malawi støtter de et senter som tar imot barn som har vært ofre for menneskehandel. Arbeidet i Myanmar er både opplysningsarbeid som foregår i samarbeid med ulike myndighetsinstanser og lokalsamfunn, samt reintegrerings-tiltak og psykologisk bistand til ofre.

- **Det norske menneskerettighetsfondet** har i mange år støttet arbeidet til lokale organisasjoner i Pakistan og India som jobber med noen av de mest sårbare grupper som står i fare for ulike former for tvang. I Pakistan støttes arbeid med lavkastegrupper, arbeid mot tvangsekteskap og tvangsarbeid, spesielt i mursteinsfabrikker. I India støtter fondet organisasjoner som jobber med daliters arbeiderrettigheter.

- **Etisk Handel Norge** er et flerpartsamarbeid og ressurscenter for ansvarlig næringsliv. Arbeidet dreier seg om å bidra til bærekraftige leverandørkjeder og til at internasjonal handel ivaretar menneskerettigheter og arbeidertakerrettigheter. Metoden som brukes i kursingen er aktsomhetsvurderinger i tråd med OECDs veileder. EHN samarbeidsprosjekter av særlig relevans for moderne slaveri er prosjekter relatert til etisk rekrutteringspraksis, arbeidsrepresentasjon og innkjøpspraksis. EHN samarbeider blant annet med ETI. Norad har støttet EHNs arbeid siden 2010.

- **Fairtrade** er et av flere internasjonale sertifiseringssystem for rettferdig handel. Fairtrade jobber for en alternativ måte å drive handel på ved å stille krav til høyere råvarebetaling, miljøkrav og krav til trygge arbeidsforhold. Fairtrade hjelper småskalabønder i utvalgte land i Asia, Afrika og Latin-Amerika å slå seg sammen og danne kooperativer slik at de står sterkere i forhandlinger med tradere. Fairtrades minimumspris vil kunne sikre arbeiderne en bedre lønn og småskalabønder en mer forutsigbar inntekt. Dette er et virkemiddel for å bekjempe noen av årsakene til at moderne slaveri oppstår.

- **Fremtiden i Våre Hender** jobber med arbeidsforhold til ansatte i ulike industrier som produserer varer eller komponenter for det norske markedet. FIVH avdekker forhold i hele verdikjeden til store merkevarer som Hennes og Maurits, Apple og andre gjennom solid dokumentasjon som innhentes på bakken. Informasjonen benyttes til å skape oppmerksomhet rundt dette i den norske befolkningen, og påvirke selskaper og norske politikere til å endre arbeidsforhold for de ansatte.¹⁰⁴

Internasjonale fagforeninger

Med sitt arbeid for anstendig arbeid og arbeiderrettigheter, inkludert organisasjonsfrihet, har fagforeningene en viktig rolle i arbeidet med å forebygge og bekjempe moderne slaveri.

International Trade Union Confederation ser på bekjempelsen av moderne slaveri som et rettighetsbasert og moralsk viktig arbeid for fagforeningene¹⁰⁵. ITUC har blant annet lansert *Migrant Worker Recruiter Platform* for å beskytte migrantarbeidere fra utnyttelse¹⁰⁶. Sammen med ILO, har ITUCs arbeid bidratt til å endre situasjonen i byggebransjen i Qatar der det ble avdekket tvangsarbeid under byggingen av stadionene til fotball-VM i 2022. Myndighetene har nå oppløst det tradisjonelle kafalasyttemet¹⁰⁷ og 1,5 millioner migrantarbeidere kan nå forlate Qatar uten tillatelse fra sine arbeidsgivere.

IndustryALL Global Union representerer 50 million arbeidere i 140 land i gruvesektoren, energisektoren og i produksjon. De jobber for bedre arbeidsforhold og retten til å organisere seg verden over. Andre store internasjonale fagforeninger er *International Union of Food Workers* og *Trade Union Congress*.

Næringslivsaktører

24,8 millioner mennesker er i tvangsarbeid og om lag 70% av disse er i privat sektor¹⁰⁸. Det å bekjempe tvangsarbeid i bedrifters leverandørkjeder er avgjørende for å kunne nå Bærekraftsmål 8.7. Næringslivet spiller en viktig rolle i arbeidet med å respektere menneskerettigheter og sikre at virksomhet og leverandørkjeder er fri for alle former for moderne slaveri, men også myndighetenes arbeid er avgjørende gjennom de forventinger og krav som stilles til næringslivet og det arbeidet myndighetene selv må gjøre i sine offentlige anskaffelser. Arbeidet må være i tråd med internasjonale anerkjente standarder på ansvarlig næringsliv som FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP)¹⁰⁹ og OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv¹¹⁰.

Store selskaper har vært mest synlig i dette arbeidet og de er også de som er mest utsatte for omdømmerisiko dersom det avdekkes menneskerettighetsbrudd i deres virksomhet og leverandørkjeder. Flere store selskaper må også rapportere under nasjonal lovgivning som *UK Modern Slavery Act*, noe 12 norske selskaper gjør, inkludert Equinor, DNV GL og Yara¹¹¹.

Det har vært mye fokus på tvangsarbeid i de globale leverandørkjedene, men dette forekommer også i nasjonale leverandørkjeder, også i det globale nord¹¹², noe vi har sett eksempler på i Norge¹¹³.

Aktsomhetsvurderinger

Aktsomhetsvurderinger er avgjørende for å kartlegge og håndtere risiko for tvangsarbeid og andre menneskerettighetsbrudd både i bedrifters egen virksomhet og i leverandørkjeder. Aktsomhetsvurderinger ble innført som prinsipp og metode i UNGP, og deretter tatt inn i OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv. OECD utarbeidet en veileder for hvordan bedrifter bør gjennomføre aktsomhetsvurderinger i tråd med retningslinjene¹¹⁴. Det er også utarbeidet en praktisk innføring til OECDs veileder på norsk¹¹⁵.

Det er også utarbeidet flere veiledere for sektorspesifikke aktsomhetsvurderinger. OECD har blant annet utarbeidet veiledere for tekstil- og skobransjen¹¹⁶ og gruvesektoren¹¹⁷. *Business and Human Rights Resource Centre* har skrevet en rapport om aktsomhetsvurderinger i tekstilindustrien¹¹⁸. Tyske myndigheter har nylig foreslått at EU skal innføre krav om aktsomhetsvurderinger i kakaoindustrien¹¹⁹.

Internasjonalt arbeid for å koble moderne slaveri og ansvarlig næringsliv

Det kan synes som om det internasjonale arbeidet med ansvarlig næringsliv og arbeidet mot moderne slaveri har vært rammet av fragmentering og silotenkning, men de siste årene har vist noen nye trender, flere viktige initiativ og eksempler på gode koblinger. Noe av denne utviklingen må forstås i sammenheng med lovutviklingen på området.

International Finance Corporation (IFC) og DFID med flere har nylig utgitt en veileder, *Managing Risks Associated with Modern Slavery* for hvordan selskaper og investorer skal kunne identifisere og håndtere risiko for moderne slaveri knyttet til i deres virksomhet¹²⁰. OECDs har startet opp et arbeid med en aktsomhetsveileder på moderne slaveri med arbeidstittel *Using the Due Diligence Guidance to address modern slavery risks*. Under FNs *Business and Human Rights Forum* i 2018 var moderne slaveri tema i flere av sesjonene og blant annet stod rekrutteringsavgift og moderne slaveri i offentlig innkjøp på agendaen.

ILO gjør et omfattende arbeid på dette området. De har tatt flere initiativ til samarbeid med næringslivet. Her kan nevnes etableringen av *ILOs Global Business Network on Forced Labour* og flerpartssamarbeidet *Child Labour Platform* for erfaringsdeling av vellykkede tiltak mot barnearbeid i leverandørkjeder¹²¹. ILO leder den tematiske gruppen i *Alliance 8.7* på leverandørkjeder. ILO står også bak flere nasjonale initiativer som prosjektet *ILO Ship to Shore*, som er et samarbeid med myndigheter, sivilt samfunn og arbeidere mot tvangsarbeid og barnearbeid i den thailandske fiskeriindustrien, og prosjektet *Clear Cotton* for å stoppe barnearbeid i Pakistan og Vest-Afrika.

IOM har i det siste tatt flere initiativ for å bistå næringsliv med å bekjempe moderne slaveri. Programmet *Corporate Responsibility in Eliminating Slavery and Trafficking* (CREST) fremmer samarbeid med selskaper og bistår med veiledning for etisk rekruttering og aktsomhetsvurderinger i leverandørkjeder. IOM publiserte i 2018 også en veiledning til selskaper for hvordan de skal følge opp og gi oppreisning til ofre for menneskehandel i gruvesektoren: *Remediation Guidelines for Victims of Human Trafficking in Mineral Supply Chains*¹²².

Næringslivet selv har også etablert ulike nettverk for å adressere moderne slaveri som for eksempel *UN Global Compact's Decent Work Platform*, *Business Against Slavery* og *Responsible Business Alliance*.

Arbeid med ansvarlighet i selskaper, bransjer og sektorer

Noen sektorer er mer utsatt for tvangsarbeid og barnearbeid enn andre. Tekstil, jordbruk, fiskeri, og elektronikk har som kjent problem med grov utnyttelse knyttet til utvinning av råmaterialer og produksjon av varer. Tidligere har mest oppmerksomhet blitt rettet mot produkter som sjokolade, mobiltelefoner, klær, palmeolje og matvarer, men nå rettes også søkelyset mot utsatte, men mindre synlige områder for forbrukerne som innenfor transport, lagervirksomhet og logistikk knyttet til transport av produkter.

Av sektorinitiativ for å fremme menneskerettigheter og bekjempe moderne slaveri i globale leverandørkjeder kan nevnes *Roundtable on Sustainable Palm Oil*, *Clear Cotton*, *Seafood Taskforce*, *International Cocoa Initiative*. Eksempler på bransjeinitiativer for å bekjempe moderne slaveri er *Consumer Goods Forum*, *The Electronics Industry Against Forced Labour* og *World Travel & Tourism Taskforce against Human Trafficking*.

Flere selskaper har klart å endre hvordan virksomheten arbeider for å forhindre tvangsarbeid. Et eksempel er *Thai Union*, som er verdens største fiskeleverandør med fabrikker i en rekke land. Etter at det ble avdekket tvangsarbeid i deres virksomhet har selskapet tatt en rekke grep inkludert innføring av uavhengige kontroller av fiskefartøy og etablering av såkalte *hotlines* der arbeidere kan melde fra om uverdige arbeidsforhold¹²³.

Andre selskaper som har tatt grep er *Apple*. Med 2.4 millioner arbeidere i Asia er teknologi-giganten eksponert for tvangsarbeid knyttet til sin virksomhet blant annet gjennom tredjeparter som rekrutterer arbeidere til fabrikkene. Apple har innført nulltoleranse for rekrutteringsavgifter, og har til nå tilbakebetalt rekrutteringsavgifter til 34000 arbeidere¹²⁴.

Det er økende oppmerksomhet rettet mot rekruttering av arbeidere i regi av mellommenn/ agenter som en viktig årsak til at utnyttelse oppstår. *Institute for Human Rights and Business* (IHRB) er en sentral aktør i arbeidet med å synliggjøre dette problemet. De har utarbeidet verktøy for å forhindre uetisk rekruttering. IHRB har etablert *Dhaka Principles for Migration with Dignity*, *Employer Pays Principle* der hovedprinsippet er at «employer pays». IHRB har også etablert *Leadership Group for Responsible Recruitment*¹²⁵.

Organisasjonen *Verité* har gjort flere sektorspesifikke studier knyttet til tvangsarbeid i leverandørkjeder. De har blant annet utført risikoanalyser for brudd på arbeidsrettigheter i sukkerindustrien i Guatemala, tvangsarbeid i kakaoindustrien i Elfenbenskysten, i palmeoljeindustrien i Ecuador og i produksjon av elektronikkprodukter i Malaysia, samt studier på rekruttering av migrantarbeidere i *Nestlé's* leverandørkjede for rekefiske i Thailand¹²⁶. *Verité* har også laget en produktoversikt over varer som er produsert med bruk av tvangsarbeid¹²⁷, og en oversikt over risiko for menneskehandel i leverandørkjeder i Afrika sør for Sahara¹²⁸.

Det er i dag et økende fokus på jobbskaping for å sikre anstendig arbeid og forhindre risiko for moderne slaveri hvor spesielt den store unge befolkningen i Afrika er utsatt. En artikkel fra *World Economic Forum* viser til viktigheten av å tenke nytt rundt utviklingsstøtte til nye arbeidsplasser i skjæringsfeltet mellom formell og uformelle sektor, som IFC og CDC nå har begynt å gjøre.¹²⁹

Offentlige anskaffelser

Inntil nylig har det vært rettet relativt liten oppmerksomhet mot myndigheters ansvar for å forhindre og takle moderne slaveri i offentlige anskaffelser. Dette til tross for at ansvarlige offentlige innkjøp kan spille en stor rolle i arbeidet med å forhindre og bekjempe moderne slaveri. Omfanget på dette området er så stort at det vanskelig kan bli ryddet opp i før det utvikles et sterkere samarbeid mellom myndigheter og næringsliv. I flere land er det myndigheter som er de største innkjøperne av varer og tjenester. Offentlig innkjøp representerer i gjennomsnitt 12 prosent av et lands BNP, og myndigheters arbeid med å forhindre og takle

tvangsarbeid i offentlige innkjøp har stor påvirkningsmulighet til å redusere antall personer i tvangsarbeid¹³⁰. USA, Canada, New Zealand, Australia og Storbritannia står bak *Principles to Guide Government Action to Combat Human Trafficking in Global Supply Chains* og målet er at alle land skal utarbeide bedre strategier for å bekjempe moderne slaveri i private-offentlige leverandørkjeder¹³¹.

Nylig ble det for første gang organisert en internasjonal høynivåkonferanse eksklusivt om tvangsarbeid i leverandørkjeder i offentlige anskaffelser¹³². *Ethical Trading Initiative* (ETI) var vertskap for konferansen sammen med OSCE og landene bak prinsippene.¹³³

Sivil samfunnsorganisasjoner

Vi har ovenfor vist til ETIs internasjonale arbeid. Andre internasjonale organisasjoner som kan nevnes for arbeidet de gjør med moderne slaveri i rammen av ansvarlig næringsliv, er *Shift*, *Institute for Human Rights and Business* (IHRB) og *Business and Human Rights Resource Centre* (BHRRC). *Shift* jobber med næringsliv, myndigheter, sivilt samfunnsorganisasjoner og internasjonale organisasjoner med å implementere UNGP. IHRB er en internasjonal tenketank på feltet næringsliv og menneskerettigheter og har blitt ledende i arbeidet på migrasjon og rekruttering, som kan være en inngang til tvangsarbeid. BHRRC er en global *hub* for informasjon og ressurser på næringsliv og menneskerettigheter. Blant annet bistår de lokalsamfunn og sivilsamfunn i arbeidet med å få selskaper til å ta større ansvar. De driver også registeret med rapporter fra selskaper som rapportere under *UK Modern Slavery Act*.

Finansinstitusjoner, pensjonsfond og banker

Ifølge ILO genereres \$150 milliarder hvert år i fortjeneste fra tvangsarbeid i den private økonomien¹³⁴. Den viktige rollen finanssektoren kan spille i arbeidet mot moderne slaveri får derfor stadig større oppmerksomhet. Finansinstitusjoner har stor påvirkningsmulighet til å forhindre og identifisere tvangsarbeid ved å stille krav til at selskaper gjør nødvendige aktsomhetsvurderinger knyttet til risiko for moderne slaveri før de får innfridd lån. Dette er viktige tiltak for å forhindre at penger tjent på moderne slaveri blir en del av den formelle økonomien. Dette henger også sammen med finanssektorens viktige rolle i arbeidet med å stoppe inntektskildene og pengeflyten til kriminelle nettverk og terroristgrupper som blant annet tjener penger på menneskehandel parallelt med annen forretningsvirksomhet.

Investorer kan ha stor innflytelse på selskapene de investerer i. De kan gjøre aktsomhetsvurderinger av sektorer og bransjer på menneskerettigheter generelt og på moderne slaveri spesielt, og de kan kreve at selskaper har integrerte systemer og strategier for å forhindre og avdekke menneskerettighetsbrudd som tvangsarbeid i sin virksomhet og i sine leverandørkjeder. Slik kan investorer spille en nøkkelrolle i å drive frem endring for å nå Bærekraftsmål 8.7.¹³⁵

Med den australske moderne slaveriloven må også investorer rapportere på hva de gjør for å forhindre moderne slaveri i deres investeringsporteføljer. Dette er et eksempel på lovverk som også inkluderer investorer i arbeidet mot tvangsarbeid og annen utnyttelse i de globale og nasjonale leverandørkjedene.

Et banebrytende finansrettet initiativ er etablert som en respons på oppfordringer fra FNs Sikkerhetsråd og finanssektoren om å finne den beste måten å bekjempe moderne slaveri og

menneskehandel på. Høynivåinitiativet kalles *Lichtenstein Initiative for a Financial Sector Commission on Modern Slavery and Human Trafficking* og er et privat-offentlig partnerskap mellom myndighetene fra Lichtenstein, Australia og Nederland, samt UN University, CDC Group, banker, bransjeorganisasjoner, stiftelser og andre utvalgte aktører¹³⁶. Kommisjonens arbeid skal resultere i prinsipper og et veikart for hvordan finanssektoren verden over kan trappe opp innsatsen for å bekjempe moderne slaveri¹³⁷. Kommisjonens har fått utarbeidet et *briefing paper* som peker på tema som kommisjonen bør adressere og anbefaling om veien videre. Rapporten sier også noe om finansinstitusjoners *leverage* i arbeidet mot moderne slaveri (også GIEK og Statens Pensjonsfond Utland er nevnt).¹³⁸

Kommisjonen ser også på betydning av økonomisk inkludering for personer i risiko for slaveri og de som tidligere har vært i slaverisituasjoner. Hvis ikke de har mulighet til å få jobb, bankkonto eller kreditt, så er sjansen stor for at de på ny kan havne i slavelignende situasjoner.

Det finnes flere nyttige ressurser på finans og moderne slaveri, som for eksempel en rapport utgitt av IFC om hvordan privat sektor best kan håndtere risiko for moderne slaveri¹³⁹. *The Financial Action Task Force* og *Asia-Pacific Group on Money-Laundering* oppdaterte nylig sin veiledning for å forhindre menneskehandel¹⁴⁰. Storbritannia og Canada produserte i 2018 en rapport for *Financial Action Taskforce* som identifiserer finansstrømmer assosiert med moderne slaveri. Rapporten er et resultat av samarbeid med finansinstitusjoner inkludert *Joint Money Laundering and Intelligence Taskforce* og NGOer for å identifisere røde flagg som banker kan bruke for å avdekke menneskehandel i deres databaser.

Teknologi

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi har i dag en fremtredende rolle i problemkomplekset knyttet til moderne slaveri¹⁴¹. Teknologi blir brukt som et redskap for utnyttelse av sårbare mennesker. Når ny teknologi utvikles, følger overgripere etter. Overgripere avetterer jobber på internett til migrantarbeidere, som viser seg å være feller inn i tvangsarbeid, de *groomer* unge mennesker til seksuell utnyttelse på internett og de bruker kamera på mobiltelefoner for å overvåke og true ofrene.

Parallelt utvikler organisasjoner, myndigheter, forskningsmiljøer og privat sektor nye verktøy og metoder som kan forhindre og avdekke moderne slaveri. Blokkjede-teknologi kan spore alle leddene i produksjon av en vare, fra utvinning av råmateriale til ferdig produkt og kan slik bidra til slaverifri leverandørkjeder. Digitale rapporteringsverktøy for migrantarbeidere kan fremme mer anstendige arbeidsforhold og forhindre at arbeidsgivere bytter kontrakter for å lure migranter inn i utnyttelsesforhold. Det foregår også mye deling av datainformasjon i forbindelse med etterforskning, pågripelse og bevisførsel mot menneskehandlere.

Teknologi er et viktig redskap for forskning på dette komplekse området. For eksempel tas det i bruk kreative tiltak, inkludert bruk av satellitteknologi for å avdekke slaveri i mursteinsindustrien i Sørøst-Asia, en industri der slaveri er utbredt men hvor kartlegging av bedrifter er vanskelig fordi de ligger avsides¹⁴². *Delta 8.7* arrangerte nylig konferansen *Code 8.7: Fin Tech* hvor forskere på moderne slaveri, teknologiforskere og organisasjoner kom sammen for å diskuterte tiltak knyttet til datainnsamling fra finansinstitusjoner, AI, kombinasjoner av data, digitale kart, *crowd-sourcing* og annen datateknologi¹⁴³.

Teknologi var hovedtema på en nylig konferanse for *Alliance against Trafficking in Persons*, en årlig konferanse i regi av OSCE for sivilsamfunnsorganisasjoner og internasjonale organisasjoner¹⁴⁴. Spennende privat-offentlig samarbeid er også på gang, for eksempel partnerskapet mellom Coca Cola, US State Department og *Blockchain Trust Accelerator* der det utvikles en pilot for å forhindre kontraktbytte for migrantarbeidere. Blokkjedeteknologi gjør at informasjonen som legges inn er varig og verifiserbar¹⁴⁵. Privat sektor kommer nå sterkere på banen med initiativ som *Tech Against Trafficking* der teknologiselskaper har gått sammen og gjort en kartlegging over eksisterende teknologiske verktøy på moderne slaveri¹⁴⁶. Det er identifisert om lag 260 ulike teknologiske løsninger der 62% av disse opererer i det globale nord til tross for at det største omfanget av moderne slaveri er i det globale sør¹⁴⁷.

Det er mye aktivitet på teknologifeltet knyttet til moderne slaveri, noe som krever en bevissthet rundt teknologiens begrensninger. Kvaliteten på de tekniske verktøyene som lanseres er varierende. For at et verktøy skal kunne skape merverdi er det nødvendig å forstå den teknologiske konteksten for verktøyet som skal utvikles, for eksempel eksisterende infrastruktur på stedet hvor det skal benyttes. Man må heller ikke ta det for gitt at en teknologisk løsning som har vært vellykket et sted vil kunne ha den samme effekten i en moderne slaverikontekst. En rekke etiske hensyn må også tas med i utviklingen av digitale verktøy. Teknologi er et viktig virkemiddel, men det vil ikke i seg selv kunne løse et så komplekst problem som det moderne slaveri er.

Forskning

Data er nøkkelen til å forstå omfanget, årsakene og konsekvensene av moderne slaveri. En dypere forskningsbasert forståelse for problemfeltet, vil kunne styrke effekten av innsatsen som gjøres for å forebygge, straffeforfølge, og bistå ofrene som utnyttes. Forskning gir grunnlag for å forstå hva som er de ulike driverne på individnivå, i lokalsamfunn og på nasjonalt plan. Dette er nødvendig forskning for å utvikle den mest effektive responsen tilpasset de ulike stedene rundt om i verden hvor moderne slaveri forekommer.

Man må først vite noe om omfanget av problemet, hvordan det manifesterer seg og i hvilken deler av verden det er mest utbredt. *Global Slavery Index* gir en oversikt over hvor utbredt moderne slaveri er i verden i dag, og analyserer omfang i ulike regioner og land¹⁴⁸, mens ILO, IOM og *Walk Free* har gått sammen og publisert et felles globalt estimat som anslår at 40,3 millioner mennesker lever i slaveri i dag¹⁴⁹.

Ved siden av de globale og internasjonale estimatene introduseres også nasjonale estimater basert på nye metoder for benyttelse av data, som for eksempel *Multiple Systems Estimate* (MSE) som tidligere har blitt brukt for å estimere dødsfall i væpnede konflikter. Basert på MSE-metoden ble det for eksempel i 2013 anslått at mellom 10 000 og 13 000 personer befant seg i moderne slaverisituasjoner i Storbritannia¹⁵⁰. Det knyttes forventninger til at flere land vil benytte denne metoden i målingen av nasjonale omfang av moderne slaveri¹⁵¹.

Frem til nå har policy på området moderne slaveri i stor grad bygget på studier utført av sivil samfunnsorganisasjoner. Nyttige og viktige studier gjøres av disse aktørene, men samtidig kan studiene ha enkelte svakheter da informasjonsgrunnlaget kan være påvirket av egeninteresse eller av manglende vitenskapelig kvalitet. Dette er utfordringer som nevnes av

flere aktører på feltet og som oppfordrer til at arbeidet fremover bør bli mer vitenskapelig basert for at vi skal kunne nå Bærekraftsmål 8.7.

Delta 8.7 er den globale kunnskapsplattformen til *Alliance 8.7*. *Delta 8.7* ledes av tenketanken *UN University Centre for Policy Research (UNU-CPR)*, som er godt strategisk plassert til å kunne fremme en vitenskapelig tilnærming i studier av problemområder relatert til moderne slaveri. *UNU-CPR* og *Delta 8.7* iverksetter innovative prosjekter for å bidra til vitenskapelig forståelse av hva som virker for å utrydde moderne slaveri, og sørge for at denne kunnskapen benyttes til å utvikle policy. *Delta 8.7* har banebrytende prosjekter som *Code 8.7* hvor forskere fra anti-slaverimiljøer og teknologimiljøer forsker sammen på nye teknologiske og digitale løsninger for å nå Bærekraftsmål 8.7. Et annet prosjekt er *Develop 8.7* hvor den beste tilnærmingen til utviklingsprosjekter jobbes frem.

En rekke forskere studerer nå ulike aspekter ved moderne slaveri og menneskehandel¹⁵², og multi-disiplinære journaler publiserer funnene¹⁵³. En årsak til økt forskning på feltet kan sees i sammenheng med FNs bærekraftsmål og da spesielt bærekraftsmål 8.7, med utviklingen av nasjonal lovgivning, blant annet i Storbritannia og i Australia¹⁵⁴ og med den økte interessen og behovet for å forstå bedre det problemkomplekset som er knyttet til disse faktorene.

Rights Lab ved University of Nottingham, er kjent for sin forskning på moderne slaveri og har en egen forsknings-*hub* på moderne slaveri. Teamet har lang erfaring og bred kompetanse og gjør nyskapende forskning på feltet¹⁵⁵. De deltar i *Delta 8.7*. *British Academy* har nylig avsluttet et omfattende forskningsprogram på moderne slaveri hvor man i åtte forskningsprosjekter har undersøkt tvangsarbeid i globale produksjonsprosesser i ulike land. Prosjektene er utført av en rekke fremragende akademikere fra ulike universiteter i Storbritannia med samarbeidspartnere fra andre land. Resultatet publiseres i siste halvdel av 2019.¹⁵⁶ *Freedom Fund* har finansiert forskning gjennom fem år i sin prosjektportefølje for å få kunnskap om hva som gir bærekraftige resultater i anti-slaveriarbeid.

Pr i dag er det lite norsk forskning på moderne slaveri. Det som finnes har det til felles at fokuset primært har vært på menneskehandel i Norge.¹⁵⁷

Media

Media har en viktig rolle å spille i bekjempelsen av moderne slaveri. Et eksempel som illustrerer dette er en stor mediesak i 2014 der *The Guardian* avdekket tvangsarbeid i rekeindustrien i Thailand knyttet til varer som ble importert og solgt av store dagligvarekjeder som Walmart, Tesco og Aldi¹⁵⁸. Dette var starten på en rekke avsløringer om umenneskelige arbeidsforhold for migrantarbeidere fra Myanmar og andre land i fiskerier næringen i Thailand som senere har ført til en rekke initiativer og tiltak mot moderne slaveri i regionen¹⁵⁹. *The Guardian* har fortsatt med å rette oppmerksomhet på moderne slaveri i leverandørkjeder i ulike sektorer verden over.

Her kan også nevnes at *Reporter Brasil* sitt mangeårige arbeid med å avdekke slaveri i leverandørkjeder har bidratt til systemendringen i Brasil. *Thomson Reuters Foundation* benytter media strategisk for å bevisstgjøre lesere, koordinere sivilsamfunn, myndigheter,

politi og selskaper, samt bygge kompetanse hos journalister om moderne slaveri i høyrisikoland¹⁶⁰.

4. Norges innsats

Norge har forpliktet seg internasjonalt til å bekjempe og forhindre tvangsarbeid og menneskehandel.

Norske ratifiseringer og deltakelse i internasjonale initiativer

Norge har ratifisert Europarådets konvensjon om tiltak mot menneskehandel, og gjort ILO-protokollen om tvangsarbeid av 2014 gjeldende ved norsk lov.

Norge har sluttet seg til den internasjonale '*Call to action*' for å utrydde tvangsarbeid, moderne slaveri og menneskehandel gjennom blant annet å utvikle og påskynde implementering av nasjonalt lovverk, og å jobbe sammen med næringslivet for å utrydde moderne slaveri i globale leverandørkjeder og i offentlige innkjøp. Statsminister Solberg har nylig også annonsert at Norge slutter seg til *Alliance 8.7*.¹⁶¹

Norske myndigheter stiller noen krav til ansvarlig næringsliv. Større selskaper skal omtale sitt arbeid med samfunnsansvar i sine årsrapporter. Loven om offentlig anskaffelser fikk i 2017 en ny §5 som inkluderer menneskerettighetsvurderinger i offentlige anskaffelser, men undersøkelser har vist at det kun er et fåtall instanser som stiller slike kvalifikasjonskrav¹⁶². For tiden er det to ulike lovinitiativ i Norge. Tidligere Barne- og likestillingsdepartementet oppnevnte i 2018 et Etikkinformasjonsutvalg med mandat til å vurdere om næringsdrivende skal pålegges en etikkinformasjonsplikt for å bidra til å sikre grunnleggende rettigheter og anstendige arbeidsvilkår for arbeidere i leverandørkjeder¹⁶³. Blant andre har FIVH jobbet for en slik lov om etikkinformasjon. Regjeringen har også bestemt at den vil utrede en norsk moderne slaverilov. Raftostiftelsen og Advokatforeningens menneskerettighetsutvalg står bak dette lovinitiativet og det ble i 2018 presentert et representantforslag i Stortinget om en lov mot moderne slaveri¹⁶⁴.

Regjeringen har en egen handlingsplan mot menneskehandel (2016) med tiltak for å bekjempe menneskehandel og bistå ofre. Handlingsplanen legger opp til en koordinert innsats mot menneskehandel mellom myndigheter og sivilsamfunnsorganisasjoner. Av spesielt relevante tiltak for denne kartleggingen er tiltakene om at Norge skal være en pådriver for å styrke, samordne og gjennomføre det globale og regionale regelverket mot menneskehandel og at Norge skal forebygge menneskehandel i aktuelle opprinnelsesland.¹⁶⁵

Norge har sluttet seg til FNs migrasjonsplattform (2018), som er det første globale, mellom-statlige dokumentet som gir en felles tilnærming til alle sider ved internasjonal migrasjon. Plattformen danner et rammeverk for videre utvikling av migrasjonshåndtering på alle nivåer og det har også målsettinger med relevans for arbeidet mot moderne slaveri.¹⁶⁶

Det norske utviklingssamarbeidet

Generell støtte i utviklingssamarbeidet og til arbeidet med å nå bærekraftmålene kan i noen tilfeller også være støtte til innsats som forebygger slaveri, men dette er det vanskelig å si noe

om dersom det ikke er spesifisert i planer og rapportering. Spesielt relevant kan være norsk støtte til arbeidet med ansvarlig næringsliv, anstendig arbeid, yrkesopplæring, sårbare grupper og migrasjon. Men også samarbeid innenfor utdanning, helse, likestilling og klima vil kunne være relevant.

Norsk støtte gjennom FN-organisasjoner

Mye av norsk støtte til FN-organisasjoner er kjernestøtte og ikke øremerket og dermed er det ikke enkelt å få oversikt over den faktiske norske støtten til anti-slaveritiltak. Noe av norsk støtte til FNs utviklingsinnsats kan også være forebyggende for å hindre slaveri, men dette fremgår ofte ikke i identifisering av prosjekter eller i organisasjonenes rapportering.

ILO: Norge støtter ILOs arbeid gjennom pliktige bidrag, ikke-øremerket støtte til gjennomføring av ILOs program og gjennom støtte til ulike prosjekter administrert av norske utenriksstasjoner/Norad. Det er vanskelig å si hvor mye av støtten gjennom ILO som vil kunne rapporteres som støtte til arbeidet mot moderne slaveri.

IOM: Norge støtter IOMs arbeid med å koordinere gjennomføringen av tiltakene i FNs migrasjonsplattform, særlig tiltak for å redusere irregulær migrasjon, og Norge støtter tiltak mot menneskehandel gjennom ulike kanaler. Her kan nevnes Norge bidrar til EUs store flergiverfond for Afrika (EUTF) med NOK 140 millioner. IOM implementerer flere av disse prosjektene, som vil falle inn under betegnelsen bekjempelse av moderne slaveri. Dette fondet skal bidra til stabilisering og adressering av de bakenforliggende årsakene til irregulær migrasjon fra afrikanske land. Målet for prosjektene er å redusere risikoen for og å bekjempe menneskehandel og tvangsarbeid og annen utnyttelse av arbeidskraft¹⁶⁷.

UNICEF: Norge er en av de største giverne til UNICEF og deler av støtten vil være relevant for arbeidet mot moderne slaveri. Det dreier seg både om UNICEFs arbeid mot de verste former for barnearbeid og arbeid mot barneekteskap.

Norge har nylig lansert et bidrag på 110 millioner kroner til FNs innsats mot skadelige skikker i 2019. Deler av disse midlene vil gå til innsats mot barneekteskap gjennom et program i regi av UNICEF og UNFPA. ¹⁶⁸FN-programmet ble startet i 2016 og implementeres i 12 land. Innsatsen inngår i den norske strategien mot skadelige skikker som lanseres til høsten.

Norsk støtte til Interpol for å bekjempe menneskehandel dreier seg først og fremst om kapasitetsbyggingprogram i Libya, Mali, Tsjad, Sudan, Mauritania og Nigeria.

Sektorspesifikk støtte

Programmet Fisk for Utvikling i Kunnskapsbanken støtter både UNODCs og Interpols arbeid mot ulovlig fiske og fiskerirelatert kriminalitet, deriblant tvangsarbeid i fiskerisektoren. Gjennom den norske støtten bistår UNODC mottakerland med opplysningsarbeid om kriminalitet relatert til fiskeriindustriens verdikjede, fra «krok til matfat». Støtten gjennom UNODC fremmer tettere samarbeid mellom ulike institusjoner. I tillegg legger støtten til rette for økt regionalt samhandling, noe som er avgjørende i kampen mot fiskerirelatert kriminalitet. Støtten til Interpol bidrar til økt kapasitet hos mottakerland i deres etterforskning av mulige forbrytelser og lovbrudd knyttet til sektoren, inkludert tvangsarbeid. ¹⁶⁹

Norsk støtte gjennom internasjonale fond og organisasjoner

Norad inngikk i desember 2018 en treårig avtale med *Global Fund to End Modern Slavery* (GFEMS) på inntil 100 millioner, hvorav 25 millioner ble utbetalt i 2018, til finansiering av GFEMS tiltak for å motarbeide moderne slaveri. GFEMS vil særlig arbeide for å sikre slaverifrie leverandørkjeder i utvalgte industrier og forhindre moderne slaveri knyttet til migrasjon.

Norsk støtte gjennom norske organisasjoner

Det vises til kapittel 3 som gir en oversikt over et utvalg av norske organisasjoner som har prosjekter som kan bidra til å bekjempe moderne slaveri. De fleste av disse organisasjonene mottar støtte fra Norad, mens noen har avtaler med UD. Denne listen er ikke uttømmende.

Norsk støtte til arbeidet med ansvarlig næringsliv og moderne slaveri

Norge deltar aktivt i arbeidet på ansvarlig næringsliv internasjonalt, både i FN og i OECD. UD støtter sentrale organisasjoner som *Shift* og *Institute on Human Rights and Business*, som også har innsats innenfor arbeidet mot moderne slaveri.

Norge støtter også prosjekter i utviklingssamarbeidet som har fokus på jobbskaping.

5. Identifiserte gap – Hva mangler i dagens innsats?

Det er en økende mengde forskning på anti-slaveri innsats og hva som virker for å takle moderne former for slaveri, noe som både fører til mer kunnskap om feltet og forståelse av utfordringene på området, men også fører til en økende enighet om hva som mangler i dagens anti-slaveri innsats. De mest fremtredende gapene i innsatsen, som denne kartleggingen har identifisert, er listet nedenfor.

Det er en stor utfordring at vi ikke vet hvor langt verden har kommet i å nå Bærekraftsmål 8.7 eller om det gjøres fremskritt. I følge *UN University* er ODA-bistand for å bekjempe moderne slaveri, tvangsarbeid, menneskehandel og barnearbeid på omlag \$400 millioner årlig. Dataene viser at 30 giverland bidro med \$4 milliarder i ODA-finansiering mellom 2000 og 2013¹⁷⁰. Gitt det vi vet om omfang av slaveri og det vi vet om kostnader relatert til forebygging og rehabilitering, er det klart at **finansieringen til anti-slaveri innsats** ikke er nok for å kunne nå Bærekraftsmål 8.7. Et nytt dataverktøy fra FN viser også at det er **manglende samsvar** mellom steder der ressursene blir brukt og steder hvor det er størst behov¹⁷¹.

Forebyggende arbeid mot moderne slaveri viser at det er en kobling mellom Bærekraftsmål 8.7 og utviklingsinnsats for å nå andre bærekraftsmål, spesielt 5.2 (vold mot kvinner og jenter), 16.2 (vold mot barn) og 10.7 (migrasjon).

Innsats mot moderne slaveri har frem til nå i mange land ikke vært godt nok koblet til annet relevant arbeid, som arbeidet på **næringsliv og menneskerettigheter**, innsats for å oppnå en **bærekraftig utvikling, klimasatsningen** og **konfliktforebygging**. Denne silotenkningen har begynt å endre seg. Ikke minst skyldes det den utviklingen som skjer relatert til arbeidet med bedrifters menneskerettighetsansvar i egen virksomhet og i deres leverandørkjeder. Krav om aktsomhetsvurderinger og rapportering på moderne slaveri har økt de siste årene. Dette har

skapt press på næringslivet om å inkludere anti-slaveri i sine strategier og sin virksomhet. Men det er mye mer som må gjøres for å koble innsats mot moderne slaveri og innsats på ansvarlig næringsliv. Annet utviklings samarbeid som for eksempel humanitær innsats, klimarelatert arbeid og yrkesopplæring kan også i større grad integrere komponenter som vil kunne forhindre moderne slaveri.

Selv om de negative konsekvensene som slaveri påfører enkeltindivider, lokalsamfunn, bedrifter og nasjonale økonomier er kjent, er anti-slaveritenkning ikke godt nok integrert i utviklings samarbeidet. Selv om vi vet at konflikt fører til økt sårbarhet for slaveri, har vi foreløpig ikke strategier på plass for å integrere dette inn i arbeidet med sårbare stater eller konfliktforebyggende tiltak. Fremover vil det også være behov for mer fokus på klimaendringer som skaper økt sårbarhet og migrasjon, og dermed også økt risiko for slaveri.

Et annet gap er manglende **forskning** relatert til datagrunnlag som i dag understøtter anti-slaveri innsats. Selv om det er gjort betydelige anstrengelser i de siste årene for å styrke datainnsamling og deling av data, vil det være behov for fortsatt støtte til forskning for å øke kunnskapsgrunnlaget for å kunne ta gode politiske valg og utvikle nye innsatser som treffer best mulig i forhold til den faktiske situasjonen på bakken.

Staters manglende ansvarlighet i arbeidet med å bekjempe moderne slaveri har vært et tilbakevendende tema i kartleggingen. Flere av eksperter løfter frem dette som det området hvor det er behov for innsats og hvor innsats kan gjøre en stor forskjell. Gap i innsats på dette området er både relatert til staters ansvar for å sikre at egen virksomhet og offentlige anskaffelser er slaverifri, å beskytte mot skadelig praksis fra næringsliv og andre tredjeparter, å håndheve lover og å følge opp ofre for moderne slaveri.

Det foregår i dag en god del arbeid for å bekjempe tvangsarbeid i bedrifters leverandørkjeder og det er et større antall organisasjoner som bistår næringslivet i å identifisere og adressere risiko for menneskerettighetsbrudd inkludert moderne slaveri. Men det er et stort gap i hvordan myndigheter følger opp og stiller krav til næringslivets menneskerettighetsansvar. Statlige myndigheter har også kommet kort når det gjelder aktsomhetsvurderinger av risiko for tvangsarbeid i leverandørkjeder i sine **offentlige anskaffelser**.

Til tross for at slaveri er ulovlig og at det er et høyt antall mennesker som lever som slaver, er det svært få på verdensbasis som blir dømt for slike forbrytelser. For å takle **straffefriheten** på dette området, er det behov for målrettede tiltak. Mange av dagens innsatser for å bekjempe slaveri, er innsats som på ulike måter prøver å fylle dette straffefrihetsrommet. Slike alternative tilnærminger er spesielt viktige i situasjoner der staten er svak, og blir ikke mindre viktig i områder som rammes av konflikter og klimaendringer i årene fremover.

Basert på vurderinger av rettssystemer i flere land, har eksperter ved TIP-kontoret avdekket store mangler når det gjelder ofres tilgang til rettssystemene. TIP-ansatte har løftet frem oppfølging av ofre som et av de største gapene i anti-slaveri innsatsen i dag.

Det synes å være stor enighet om at det mangler **helhetlige tilnærminger** på samfunnsnivå i dagens anti-slaveri innsats. I møter med FN om helhetlig tilnærminger i anti-slaveri innsats, ble det uttrykt bekymring for at mange prosjekter er kortvarige selv om langsiktighet er nødvendig for å oppnå bekjempe moderne slaveri. Det er også en tendens til at prosjekter

samler seg i de samme områdene uten at innsats koordineres. Innsats relatert til gruvene i DRC nevnes som eksempel på manglende helhetlig strategi og ukoordinert innsats, som ikke synes å ha først til systemisk endring på dette området.¹⁷²

Men kartleggingen viser også at det er fond og organisasjoner som har en helhetlig tilnærming i arbeidet sitt: Det kan være en **geografisk tilnærming** som i arbeidet til *Freedom Fund*, GFEMS og *Anti-Slavery International*, en **sektoriell tilnærming** som er sentral for arbeidet til *Ethical Trading Initiative* eller en **tematisk tilnærming** som IHRBs arbeid med rekruttering. Å jobbe helhetlig innebærer å se hele systemet og involvere ulike samfunnsaktører i innsatsen. Å bygge **partnerskap** som bringer sammen både myndigheter, næringsliv, sivilt samfunn og lokalsamfunn synes å være nøkkelen til å oppnå positive resultater på området.

Fordi det å utrydde moderne slaveri fordrer systemiske samfunnsendringer, er det avgjørende at anti-slaveri innsatsen har et **langsiktig perspektiv**. Mange av aktørene som arbeider på dette området er nye og hva de kan vise til av mer overordnede resultater av sitt arbeid vil naturlig nok være begrenset. Men noen organisasjoner skiller seg ut, og spesielt arbeidet til *Anti Slavery International* kan flere trekke lærdom av. *Anti Slavery International* var den første anti-slaveriorganisasjonen og har i flere tiår jobbet med en helhetlig og langsiktig tilnærming i utvalgte lokalsamfunn i flere land.¹⁷³ Andre organisasjoner som *Reporter Brasil*, *Walk Free*, *Freedom Fund* og *Humanity United* jobber også med en tydelig bevissthet om at systemendring er nødvendig for å bekjempe moderne slaveri.

Både manglende koordinering, helhetlig tilnærming og langsiktighet i anti-slaveri innsatsen generelt viser at det er behov for en samlet global strategi og en sterkere **strategisk koordinering** av innsatsen for å at vi skal kunne nå Bærekraftsmål 8.7. Fremtidige innsatser må i større grad måles og evalueres opp imot dette. Etableringen av *Alliance 8.7* er et viktig steg i retning av mer strategisk planlegging og koordinering av ressurser internasjonalt. ILO har informert oss om at arbeidet i *Alliance 8.7* stort sett går etter planen¹⁷⁴, med unntak av forsinkelser i arbeidet i *Action Groups* på henholdsvis konflikt og styresett, noe som skyldes at disse gruppene mangler både ressurser og lederskap fra stater.

Kartlegging har vist at mye av forskningen og den øvrige innsatsen på moderne slaveri foregår i Asia. Det er langt mindre innsats i **afrikanske land** med enkelte unntak som gruvesektoren i DRC. Informasjon om moderne slaveri i **Latin-Amerika** synes å være enda mer begrenset.

Det er helt nødvendig å jobbe med både globale og nasjonale systemer og aktører for å få bukt med moderne slaveri, men flere sentrale eksperter vi snakket med i vår kartlegging, er opptatt av at en større del av innsatsen må involvere **grasrotorganisasjoner**. De mener at for mye av innsatsen i utsatte lokalsamfunn styres fra NGOer som er baserte i Europa og i USA. Lokalt eierskap er, ifølge disse organisasjonene, nødvendig for å oppnå bærekraftige endringer. Det er også nødvendig å utfordre lokale sosiale normer som kan være drivere for moderne slaveri og som kan legitimere utnyttelse av enkeltindivider/grupper. Dette arbeidet må baseres på god kjennskap til lokal kultur og bør skje i samarbeid med lokale organisasjoner der dette er mulig. Her er blant annet *Anti-Slavery International's* arbeid et

godt eksempel. ASI bistår lokale organisasjoner i deres langsiktige arbeid med å endre praksis som for eksempel arvelig slaveri.

Det er et økende fokus på at anti-slaveriinsatser i for liten grad involverer **overlevende fra slaveri**. Faktisk risikerer enkelte prosjekter å marginalisere overlevende. Selv om man i dag kan se tendenser til en økende involvering av overlevende, er det behov for også å gjøre det mulig for overlevende å delta i offentlig politikkutforming for bekjempelse av moderne slaveri. Overlevende er godt plassert til å vite hva som kreves for rehabilitering av ofre og hva som bør gjøres for å forhindre at andre havner i slaveri.

Kvinner og jenter utgjør over 70% av ofrene for slaveri, men kvinner synes å være usynlige i mye av anti-slaveriarbeidet. Få av de organisasjonene vi har hatt møte med viste spesielt til gender-spesifikk tilnærming i sitt arbeidet, et av unntakene er *Freedom Fund*, som har etablert et målrettet arbeid for å styrke kvinner deltakelse og innflytelse (*Freedom Rising*)¹⁷⁵.

Kartleggingen har vist økende innsats for å forhindre **barnearbeid** i leverandørkjeder (gruver, jordbruk, fiske), men langt mindre knyttet til andre tjenester eller aktiviteter. Barnearbeid i private hjem er i flere tilfeller å regne som tvangsarbeid og er en av de verste formene for barnearbeid. Det synes også å være mangelfull innsats relatert til barnesoldater samtidig som tvangsrekruttering til ulike militante grupper øker. Uansett type form for slaveri og ulike type drivere er manglende fødselsregistrering en fellesnevner for en stort antall av de barna som er mest sårbare for å havne i tvangssituasjoner. Dette ble nevnt av flere i kartleggingen som et området hvor det er behov for langt større innsats.

6. Anbefalinger for norsk innsats for bekjempelse av moderne slaveri

Norads anbefalinger om en styrking av norsk innsats for å bekjempe moderne slaveri er basert på de funnene og gapene som er avdekket i kartleggingen, og de mulighetsrom og merverdi vi mener Norge har på dette området. Det er også forsøkt å se koblinger til eksisterende relevant norskstøttet innsats der det finnes.

Overordnede anbefalinger

Å utrydde moderne slaveri vil kreve samarbeid mellom myndigheter og ulike andre aktører på landnivå. Det er ingen «one fits all» tilnærming for å adressere problemet. Det er ulike former for utnyttelse og hvert land har egne drivere og utfordringer. Allikevel er det, som kartleggingen viser, noen viktige elementer som bør underbygge anti-slaveriinsatsen i utviklingssamarbeidet.

Norads anbefalinger har som formål å forhindre fragmentert innsats og silotenkning fremover. Måten å gjøre dette på er å styrke koblinger mellom moderne slaveri og andre områder for utviklingssamarbeid, å styrke koblinger mellom internasjonalt koordinert samarbeid og innsats på landnivå og å sikre helhetlig tilnærming i målrettede innsatser på programnivå.

Gitt temaets karakter vil Norad anbefale at en styrket satsning i tillegg til målrettet prosjektinnsats også inkluderer norsk deltakelse i internasjonalt koordinerende samarbeid, integrering av moderne slaveri i relevante deler av utviklingssamarbeidet og forskning.

Innenfor en norsk satsning kan nye tiltak koordineres med annet relevant utviklings-samarbeid. Det kan sikres gode koblinger med allerede eksisterende norskstøttet innsats på moderne slaveri som GFEMS og relevante innsatser som for eksempel Fisk for Utvikling i Kunnskapsbanken, arbeidet med jobbskaping, anstendig arbeid og ansvarlig næringsliv, samarbeid med relevante norske organisasjoner og ny innsats mot skadelige skikker (inkludert barneekteskap).

Organiseringen og valg av forvaltningsmodell for den norske innsatsen må sikre nødvendig kompetanse, ressurser og den langsiktig som trengs for at innsatsen vil bistå i arbeidet med å nå Bærekraftsmål 8.7. I anbefalingene nedenfor viser vi ulike type modeller som vi mener har riktig tilnærming for at en norsk innsats kan bidra til dette.

I forbindelse med organiseringen av en styrket norsk innsats anbefales det å se nærmere på hvordan andre giverland i *Alliance 8.7* har organisert og forvalter sitt arbeid på moderne slaveri, også med tanke på internasjonal koordinering på området.

Anbefalinger til internasjonalt samarbeid

Disse anbefalingene adresserer internasjonalt koordinerende samarbeid for å bekjempe moderne slaveri, som Norad mener det er av betydning at Norge engasjerer seg i. Å delta i disse internasjonale initiativene vil ha betydning for innsats på både regionalt, nasjonalt og lokalt nivå.

Alliance 8.7 er den første internasjonale initiativ for å koordinere arbeidet for å bekjempe moderne slaveri. Alliansen består i dag av 217 partnerorganisasjoner, 15 *pathfinder countries*, og 8 såkalte *supporting countries*, inkludert Norge som nylig har sluttet seg til. For å fremme internasjonal koordinering og multi-stakeholder engasjement anbefaler Norad at Norge deltar aktivt i og bidrar finansielt til arbeidet i *Alliance 8.7*. Norge vil da kunne sikre tett samarbeid og koordinering med andre giverland og FN-organisasjoner med et tydelig engasjement på området. Norad anbefaler støtte både til arbeidet med *pathfinder countries* (se nedenfor under samarbeid med samarbeidsland) og til arbeidet i *Action Group on conflict and humanitarian settings* som i dag mangler finansiering og aktiv deltakelse fra giverland.

Gjennom å ta lederskap i konfliktgruppa kan Norge bidra til å sette fokus på moderne slaveri i konfliktrammede områder, samt å inkludere en konflikttilnærming i moderne slaveri-innsatsen. Norge har en merverdi på dette området gitt det den omfattende norske humanitære innsatsen, Norges fred- og forsoningsarbeidet og arbeid med Kvinner, fred og sikkerhet, samt økt norsk fokus på de aller mest sårbare. I gruppen deltar partnere fra FN-organisasjoner, sivilt samfunnsorganisasjoner, stater, akademikere og tenketanker som i fellesskap utvikler en strategi og arbeidsplan som implementeres på både nasjonalt, regionalt, og globalt nivå for å bekjempe moderne slaveri knyttet til konflikt i rammen av Bærekraftsmål 8.7. Denne gruppen bør aktiveres for å påskynde arbeidet med spesielt sårbare grupper, som for eksempel barneslaver i gruvesektoren i DRC, barnesoldater i Øst-Afrika regionen og rekruttering av etniske minoriteter fra Myanmar til tvangsarbeid.

Finance Sector Commission on Modern Slavery and Human Trafficking (Liechtenstein-initiativet): Finansinstitusjoners arbeid med ansvarlig næringsliv og moderne slaveri får i dag økende oppmerksomhet globalt. Dette er fordi finanssektoren har stor påvirkningsmulighet på området da mye økonomisk aktivitet og finansstrømmer gjennom sektoren er i berøring med kriminalitet knyttet til moderne slaveri. Det anbefales at Norge bidrar i oppfølgingen av det banebrytende arbeidet som er gjort i denne kommisjonen. Liechtenstein, Australia og Nederland har deltatt i kommisjonens arbeid sammen med blant andre flere sentrale aktører fra finanssektoren. Norge kan bidra med finansiell støtte til fase 2 av arbeidet (18-24 mnd), som vil ha oppstart i oktober 2019. Arbeidet i fase 2 vil være implementering av prinsipper og veikart som er utviklet i fase 1. Arbeidet vil foregå i ulike grupper: banker, finansinstitusjoner og statlige fond for investeringer i utviklingssamarbeid. I den sistnevnte gruppa kan det også være en mulighet for å involvere Norfund i arbeidet mot moderne slaveri.

Partnerskap for å fremme Four Principles to Guide Government Action to Combat Human Trafficking in Global Supply Chains: For å følge opp *Call to Action* foreslår vi at Norge slutter seg dette partnerskapet sammen med USA, Canada, New Zealand, Australia og Storbritannia. De fire prinsippene inkluderer offentlige anskaffelser, ansvarlig rekruttering, samarbeid med næringslivet og harmonisering av lover. Målet for arbeidet i partnerskapet er at alle land skal utarbeide bedre strategier mot moderne slaveri i private-offentlige leverandørkjeder.

Deltakelse i giverkoordinering: Vi anbefaler at Norge blir aktivt med i giverkoordinerende arbeid innenfor *Alliance 8.7* eller eventuelt i andre fora. Spesielt anbefales et tettere koordinerende samarbeid om moderne slaveri-innsats mellom UD/ Norad, DFID og US State Department, utover det eksisterende samarbeidet om GFEMS.

Anbefalinger til forskning

Delta 8.7 er i dag den ledende globale kunnskapsplattformen for anti-slaverimiljøet med fokus på å koble moderne slaveriforskning til policyutforming og implementering i praksis. Norad anbefaler en kjernestøtte til *Delta 8.7*, som i dag kun har kjernestøtte fra Storbritannia. *Delta 8.7* vil selv vite på hvilke områder det er størst behov for mer, men Norge vil også kunne anbefale støtte til forskning på områder der det er identifisert gap. Man kan for eksempel se for seg et forskningsarbeid etter modell av *Code 8.7*, et *Climate 8.7* som kan koble kompetansen til klimaforskere og forskere på moderne slaveri for bedre å forstå sammenhengene mellom klimaendringer og moderne slaveri.

Etablering av et norsk forskningsprogram: Det anbefales å vurdere etablering av et norsk forskningsprogram på moderne slaveri som finansierer policyrettet forskning knyttet til Bærekraftsmål 8.7. og strategier for norsk utviklingssamarbeid. Et slikt program bør produsere evidensbasert forskning som kan styrke den norske satsningen mot moderne slaveri, trekke veksler på ulik norsk forskerkompetanse inn i arbeidet og utvide kunnskap om moderne slaveri i det norske samfunnet generelt. Vi foreslår å vurdere en modell på linje med den *British Academy* har brukt, som er et toårig program støttet av DFID. Arbeidet bør baseres på en gapanalyse av hvilken forskning det er behov for og hvor forskningen kan ha merverdi internasjonalt. Et slikt program kan for eksempel vurderes lagt til NORGLOBAL.

Forslag til norske tematiske innsatsområder

Nedenfor har Norad identifisert noen mulige tematiske områder der det er behov for mer støtte:

Støtte til Norges partnerlands arbeid med bærekraftsmål 8.7.

Som kartleggingen viser er det store gap i staters implementering av internasjonale forpliktelser og nasjonal lovgiving og det er behov for teknisk bistand og annet samarbeid for at land skal kunne nå Bærekraftsmål 8.7.

Norad vil anbefale at Norge styrker den politiske dialogen med alle våre partnerland om ratifisering og gjennomføring av ILOs kjernekonvensjoner. Vi anbefaler videre et samarbeid om teknisk bistand og anti-slaveritiltak med enkelte utvalgte partnerland. Gjennom Norge deltakelse i *Alliance 8.7* kan vi i første omgang bidra med støtte til ILOs/*Alliance 8.7*'s tekniske bistand til *pathfinders countries*. 5 av Norges partnerland er pr i dag *pathfinder countries*: Malawi, Nepal, Nigeria, Sri Lanka og Uganda. Disse landene har ulike utfordringer når det gjelder moderne slaveri. I andre omgang kan Norge oppfordre andre partnerland om å bli *pathfinder countries* i *Alliance 8.7*. Nærliggende er det her å tenke på land som Myanmar og Etiopia der man for eksempel kan samarbeide om anstendig arbeid og ansvarlighet i leverandørkjeder.

Støtte til fødselsregistrering for å forebygge mot barnearbeid

Barn utgjør omlag 25% av alle slaveriofre. Kartleggingen har vist at det gjøres en god del arbeid for å bekjempe barnetvangsarbeid og barneekteskap. UNICEF har viktig innsats på dette området. Storbritannia og Nederland har tatt et internasjonalt lederskap blant de bilaterale givere i dette arbeidet.

I følge UNICEF er over 230 millioner barn (2014-tall) uten fødselsattest og dermed også usynlige for myndighetene. En stor andel av barna som havner i moderne slaveri er ikke fødselsregistrerte. Fødselsregistrering kan være forebyggende for flere typer moderne slaveri. Norad anbefaler at Norge tar en noe mer aktiv rolle i arbeidet med fødselsregistrering og digital ID fremover. En slik profil kan også ses i sammenheng med norsk satsing på digitalisering som et verktøy i utviklingssamarbeidet.

Det gjøres allerede en del arbeid på området, initiert og drevet frem av stater selv eller av FN og giverland. Det bør først gjøres en kartlegging av hva som gjøres og hvor behovene er størst, og deretter en koordinering med andre givere som DFID, som allerede støtter UNICEF arbeid med digital fødselsregistrering. UNICEF har prosjekter som fokuserer på barn i risiko for slaveri i Pakistan, Etiopia, Somalia og Sudan. Vi anbefaler å gå i dialog med UNICEF og andre om muligheter for samarbeid i land der få barn er fødselsregistrerte og risiko for de verste former for barnearbeid er spesielt høy. Man kan eventuelt også se på muligheter for å inkludere en innsats på fødselsregistrering i allerede eksisterende avtaler mellom Norge og ILO. Arbeidet med fødselsregistrering bør koordineres gjennom arbeidet i *Alliance 8.7*.

En norsk støtte til fødselsregistrering som en forebyggende innsats mot moderne slaveri, kan også trekke veksler på registersamarbeidet i Kunnskapsbanken der Norad har en avtale med SSB, som har mye erfaring på dette området. Her kan det også være mulighet for privat-offentlig samarbeid med aktører fra privat sektor.

Styrket kobling mellom moderne slaveri og ansvarlig næringsliv:

Minst 24,9 millioner mennesker er i dag i tvangsarbeid og om lag 70% av disse er i privat sektor. Det å bekjempe tvangsarbeid i næringslivets virksomhet og i leverandørkjeder vil være helt avgjørende for å kunne nå Bærekraftsmål 8.7. Norge har vært lead for arbeidet med næringsliv og menneskerettigheter i FN og hatt en aktiv rolle i OECD, noe som gir Norge en merverdi på området med å integrere arbeidet mot moderne slaveri i arbeidet med ansvarlig næringsliv. Dette kan også gi Norge en tydelig profil på området.

Det anbefales å vurdere hvordan arbeidet med å bekjempe moderne slaveri bør inkluderes i oppfølgingsplanen for UNGP i utviklingssamarbeidet og i den norske NAP (nasjonal handlingsplanen for næringsliv og menneskerettigheter) når denne eventuelt skal revideres.

OECD skal starte opp et arbeid med en veileder for aktsomhetsvurdering for moderne slaveri. Etter hva vi er kjent med har ikke dette studiet pr i dag finansiering og støtte bør vurderes. Studien bør ses i sammenheng med veiledningen for privatsektor investeringer, *Managing Risks Associated with Modern Slavery*, utarbeidet av CDC Group, IFC, EIT og DFID.

Jobbskaping er allerede en innsats i det norske utviklingssamarbeidet. Ved å fokusere på at nye jobbmuligheter skal ha anstendige arbeidsforhold vil det bidra til å integrere forebyggende arbeid mot moderne slaveri i jobbskappingsprosjekter.

Forslag til innsats med utgangspunkt i utvalgte sektorer og land

Anbefalingene nedenfor viser at tilnærminger må tilpasses forskjellige utfordringer i ulike sektorer. På landnivå vil det være mest bærekraftig å støtte innsats der det tenkes helhetlig, for eksempel i tråd med en *hotspot*-modell. Valg av konkrete samarbeidspartnere i disse innsatsene må gjøres ut i fra helhetlig erfaring fra disse sektorene og landene. I flere land er det lokale og nasjonale organisasjoner som gjør et viktig anti-slaveriarbeid eller arbeid som krysser dette feltet. Disse vil det være viktig å identifisere når det er tatt beslutning vedrørende landvalg for den norske innsatsen.

Bekiempelse av moderne slaveri i fiskerisektoren

Kartleggingen viser at migrantarbeidere er særlig utsatt for tvangsarbeid i fiskerisektoren, samtidig som arbeid mot slik utnyttelse er spesielt vanskelig i denne sektoren på grunn av dens globale karakter og at moderne slaveri er koblet til annen kriminalitet. Kartlegging har også vist at det meste av anti-slaveri innsatsen i fiskerisektoren er gjort i asiatiske land. Den største kunnskapen på fiskerisektoren i Afrika ligger hos ILO i samarbeid med blant annet UNODC og Interpol. For å svare på de globale utfordringene i fiskerisektoren, har ILO utformet et 5-årig helhetlig program, *Global Action Programme against forced labour and trafficking of fishers at sea (GAPfish)* for å kunne takle de ulike inngangene til moderne slaveri i fiskerisektoren. Hovedmålet i programmet er å beskytte rettighetene til migrantfiskere i ulike faser av arbeidet (i rekruttering, i arbeidet på fiskefartøyene, i havnene i transitland, i flaggstater og i land der fisken bearbeides). Norad anbefaler at det vurderes å støtte dette globale programmet innenfor den norske innsatsen for å bekjempe moderne slaveri. Det bør blant annet gjøres en faglig vurdering av programdokumentet.

Utover det å jobbe globalt innenfor en koordinert strategi, er det også viktig å inkludere nasjonal og regional innsats. I kartleggingen er det identifisert et stort gap når det gjelder kunnskap om utbredelse av moderne slaveri i afrikanske land, det gjelder også for fiskerisektoren. ILO har allerede identifisert såkalte *entry point*-land i det globale programmet, blant andre Ghana og Madagaskar der man vil arbeide gjennom ulike partnere for å bekjempe rekruttering til tvangsarbeid i fiskerinæringen. Det anbefales å gå i dialog med ILO om landvalg og organisering av arbeidet i *hotspot*-områder.

En eventuell støtte til det globale ILO-programmet kan ses som menneskerettighetskomponenten i Fisk for Utvikling i Kunnskapsbanken i Norad. En støtte til ILO-programmet kan også ses som en innsats for bærekraftig fiske og bekjempelse av miljøkriminalitet. En innsats for å bekjempe moderne slaveri i fiskerisektoren vil også være positiv for en fiskerinæring som opererer ansvarlig og med anstendige arbeidsforhold. Bruk av tvangsarbeid i fiskeri bidrar til å skape ujevne konkurranseforhold som også rammer norsk fiskerinæring.

Bekjempelse av moderne slaveri i landbruket

Landbrukssektoren er en høyrisikosektor for tvangsarbeid og barnearbeid. I dag forekommer 70% av alt barnearbeid i denne sektoren, og det er mest utbredt i Afrika. Samtidig skjer det en voksende industrialisering i landbruket i flere afrikanske land. En god del gjøres for å bekjempe moderne slaveri, men det er et omfattende problem blant annet på grunn av fattigdom i jordbruksområdene, uansvarlighet i næringslivet og migrasjon. Klimaendring og konflikter i flere land påvirker også arbeidsforholdene i denne sektoren.

Det er nødvendig med helhetlig tilnærming i arbeidet med å identifisere, håndtere og forebygge tvangsarbeid og barnearbeid. Det betyr samarbeid som inkluderer både lokale myndigheter, næringsliv, bransjeorganisasjoner, fagforeninger, lokalsamfunn og sivilt samfunnsorganisasjoner. For å skape endring er det viktig å bygge lokal kapasitet etter *hotspot*-modellen i utvalgte partnerland som for eksempel Uganda (ris, kaffe, sukker, te, tobakk, vanilje og kveg), Malawi (te) og Etiopia (kveg). Det bør også vurderes muligheter for yrkesopplæring og jobbskaping av anstendige arbeidsplasser. Det er av betydning å ha et kjønnsperspektiv i dette arbeidet.

En satsning og landvalg i denne sektoren bør koordineres med de andre giverlandene i *Alliance 8.7* som allerede har innsats i landbruket og da spesielt Storbritannia og Nederland, som begge trapper opp innsatsen mot barnearbeid i jordbruket i flere afrikanske land. Norskstøttede tiltak på dette området kan ses i sammenheng med innsats relatert til ny handlingsplan «Mennesker, mat og miljø».

Bekjempelse av moderne slaveri i gruvesektoren

Gruvesektoren har høy risiko for slaveri og barnearbeid. Det har blitt avdekket grov utnyttelse for eksempel i gruver i India, Ghana og DRC. Mer enn 60% av verdens kobolt utvinnes i kopperbeltet i DRC hvor det mangler regulering og tilsyn fra myndighetenes side i flere konfliktrammede områder. Barn og voksne jobber under umenneskelige forhold, de er utsatt for grov utnyttelse og må jobbe i ekstremt farlige omgivelser. DRC er et land med stor fattigdom og et av de høyeste antall av internt fordrevne flyktninger i verden på grunn av ustabilitet knyttet til tiår med konflikt. Det er flere enkeltstående anti-slaveri innsatser i gruvesektoren i landet, men slik Norads vurderer det er det behov for en mer koordinert

strategi og innsats for å drive frem bærekraftig systemendring i knyttet til konfliktsituasjonen og slaveriet som pågår i gruvene i landet.

Norad har overfor anbefalt Norge å gå i dialog med ILO med tanke på å ta en aktiv rolle i *Action Group* på *conflict and humanitarian settings* i *Alliance 8.7*. Konflikgruppen har i dag behov for ressurser og deltakelse fra giverland og stater. Gjennom deltakelse i dette arbeidet kan Norge bidra til å sette fokus på moderne slaveri i konfliktrammede områder og støtte arbeid med spesielt sårbare grupper. For å kunne bekjempe tvangsarbeid og barnarbeid i gruvesektoren bør arbeidet ha en helhetlig og langsiktig tilnærming med konkrete tiltak, både forebyggende og relatert til beskyttelse og oppreisning. Tiltakene bør være både på lokalsamfunnsnivå, nasjonalt nivå, og knyttet til globale leverandørkjeder. Et slikt arbeid vil kunne dra veksler på den samlede erfaringen, kompetansen, kunnskapen og *leverage* som finnes hos ulike type partnere i *Alliance 8.7*, også i de andre tematiske gruppene.

Anbefaling om utarbeidelse av strategidokument

Kartleggingen har vist at giverland har hatt stor nytte av overordnede strategier for deres arbeid mot moderne slaveri. Det er også avdekket klare koblinger mellom nasjonal lovutvikling, internasjonal innsats og deltakelse i multi-partnerinitiativ på området. Det norske lovarbeidet som nå er under utredning vil være en viktig ramme for den totale norske innsatsen for bekjempelse av moderne slaveri.

Det anbefales at det vurderes om den norske innsatsen mot moderne slaveri skal organiseres og forvaltes som en satsning eller et program. Det anbefales at det utarbeides et strategidokument for den totale norske innsatsen. Strategien bør inkludere normativt arbeid, internasjonalt samarbeid, målrettet og integrert innsats innenfor utviklings-samarbeidet, forskning og kompetansebygging internt i UD/Norad/de norske ambassadene.

Norad anbefaler også en revidering av *Handlingsplanen for menneskehandel* fra 2016 slik at den kommer i overensstemmelse med det normative rammeverket og utviklingen på området.

Sluttnoter

¹ <https://www.fn.no/Om-FN/Avtaler/Menneskerettigheter/FNs-verdenserklaring-om-menneskerettigheter>

² *Global Estimates of Modern Slavery* https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_575479.pdf

³ <https://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/poverty-reduction/what-does-it-mean-to-leave-no-one-behind.html>

⁴ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/politisk-plattform/id2626036/#naering>

⁵ Det brukes ulike definisjoner av "moderne slaveri": Bærekraftsmål 8.7. inkluderer ikke tvangsekteskap. *Global Estimate of Modern Slavery* deler moderne slaveri inn i tvangsarbeid (som også inkluderer tvungen seksuell utnyttelse) og tvangsekteskap (som inneholder barneekteskap). USA bruker *Human Trafficking* som en samlebetegnelse og ofte synonymt for moderne slaveri.

⁶ <https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/2014-06-11-26>

⁷ <https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/2000-11-15-2>

⁸ <https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/1999-06-17-1>

⁹ https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_575479.pdf

¹⁰ I 2012 publiserte ILO et estimat over antall personer i tvangsarbeid i perioden 2002 – 2011 som lå på 20.9 millioner. Samtidig forelå også et annet estimat på omfang av moderne slaveri på 27 millioner. I 2013 ble *Global Slavery Index* (GSI) sitt første estimat lansert. Organisasjonen *Walk Free* stod bak GSI. Som et bidrag til FNs 2030 Agenda og da spesielt Bærekraftsmål 8.7 og for å rydde opp i forvirring rundt bruken av ulike tall, gikk ILO, IOM og *Walk Free* i 2017 sammen og publiserte *Global Estimates of Modern Slavery*. De fikk også verdifulle bidrag fra flere andre FN-organisasjoner, og spesielt fra Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR). I dag opererer sistnevnte og GSI med samme globale estimat på 40.3 millioner mennesker i moderne slaveri. Utover det gir GSI mer dybdeinformasjon på landnivå, på utvalgte sektorer mm.

¹¹ https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_575479.pdf

¹² Det tre landene med størst utbredelse av modern slaveri verden; Nord-Korea, Eritrea og Burundi har også stor utbredelse av statlig tvangsarbeid <https://www.globalslaveryindex.org/2018/findings/global-findings/>

¹³ <https://www.antislavery.org/slavery-today/descent-based-slavery/>

¹⁴ <https://www.globalslaveryindex.org/>

¹⁵ Asiatiske land som har størst forekomst av moderne slaver i forhold til folketallet er Nord-Korea, Afghanistan og Pakistan. I absolutte tall utmerker India, Kina og Pakistan seg. I Afrika er Eritrea, Burundi og Den sentralafrikanske republikk de landene som har størst forekomst av moderne slaveri i forhold til folketallet, mens Nigeria og DRC har de høyeste absolutte tallene. I flere afrikanske land, og da spesielt de land som er utsatt for væpnet konflikt, som Sør-Sudan og Libya er det eksisterende tallmateriale spesielt upålitelig. På det amerikanske kontinentet har Venezuela, Haiti og Den dominikanske republikk størst forekomst av moderne slaveri i forhold til folketallet, mens Brasil, Mexico og USA er landene med de høyeste absolutte tallene, som til sammen utgjør 57 % av ofrene på kontinentet

¹⁶ Nord-Korea, Eritrea, Burundi, Den sentralafrikanske republikk, Afghanistan, Mauritania, Sør-Sudan, Pakistan, Kambodsja og Iran

¹⁷ <https://www.globalslaveryindex.org/2018/findings/global-findings/>

¹⁸ <https://www.ilo.org/global/topics/forced-labour/policy-areas/fisheries/lang--en/index.htm>

¹⁹ <http://www.fao.org/state-of-food-agriculture/en>

²⁰ <http://www.fao.org/rural-employment/resources/detail/en/c/1073931/>

²¹ <https://www.ituc-csi.org/new-ituc-report-exposes-hidden>

²² <https://www.dol.gov/agencies/ilab/reports/child-labor/list-of-goods>

²³ ILO har utviklet 11 indikatorer på hva som kan være tvangsarbeid: https://www.ilo.org/global/topics/forced-labour/publications/WCMS_203832/lang--en/index.htm

²⁴ IOM, «*Addressing human trafficking and exploitation in times of crisis. Evidence and recommendations for further action to protect vulnerable and mobile populations*» (Genève 2015)

²⁵ https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_575479.pdf

²⁶ <https://data.unicef.org/wp-content/uploads/2018/07/Child-Marriage-Data-Brief.pdf> og <https://www.unfpa.org/female-genital-mutilation> og <https://data.unicef.org/topic/child-protection/child-marriage/>

²⁷ UNICEF: https://www.unicef.org/protection/57929_58008.html

²⁸ UN-ACT, UNDP «*Human Trafficking Vulnerabilities in Asia. A Study on Forced Marriages between Cambodia and China*» (Bangkok 2016)

²⁹ https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_575479.pdf

³⁰ https://www.unicef.org/protection/57929_67803.html

³¹ Info i møter med Lumos og SOS-barnebyer

³² https://delta87.org/wp-content/uploads/2019/01/Symposium_ModellingModernSlaveryRisk_Final.pdf

³³ <https://d1r4g0yvjcc7lx.cloudfront.net/uploads/Liberty-Asia-Corruption-Briefing-Paper-FINAL-FOR-EMAIL.pdf> og <http://un-act.org/publication/modern-slavery-and-corruption/>

³⁴ Det vises til en kommende rapport fra Norad basert på feltbesøk i Etiopia

³⁵ Walk Free's analyse av sårbarhet på tvers av fem dimensjoner: styresett, fattigdom, ulikhet, marginaliserte grupper og konsekvenser av konflikt, viste at land med høy sårbarhet pga konflikt generelt har høyere sårbarhet også på de andre fire dimensjonene. <https://www.globalslaveryindex.org/2018/findings/global-findings/>

-
- ³⁶ <https://delta87.org/resources/thematic-overviews/conflict-humanitarian-settings/>
- ³⁷ UNODC: «Countering trafficking in persons in conflict situations». Thematic paper (Vienna 2018).
- ³⁸ <https://delta87.org/resources/thematic-overviews/conflict-humanitarian-settings/>
- ³⁹ IOM «Adressing human trafficking and exploitation in times of crisis: Evidence and recommendations for futher action to protect vulnerable and mobile populations» (Geneva 2015)
- ⁴⁰ <https://www.antislaverycommissioner.co.uk/media/1241/fisheries-field-forests-factories.pdf>
- ⁴¹ <https://www.globalslaveryindex.org>
- ⁴² <https://www.state.gov/reports/2018-trafficking-in-persons-report/>
- ⁴³ <https://www.weforum.org/agenda/2018/11/here-are-four-challenges-for-the-new-us-ambassador-to-combat-human-trafficking/>
- ⁴⁴ <https://delta87.org/resources/thematic-overviews/law-enforcement/>
- ⁴⁵ <https://www.globalslaveryindex.org>
- ⁴⁶ https://www.ohchr.org/documents/publications/GuidingprinciplesBusinesshr_eN.pdf
- ⁴⁷ <https://www.vl.no/nyhet/vil-moderne-slaveri-til-livs-1.1450342>.
- ⁴⁸ <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/30/contents/enacted>
- ⁴⁹ <https://www.gov.uk/government/publications/independent-review-of-the-modern-slavery-act-final-report>
- ⁵⁰ <https://www.mvoplatform.nl/en/the-netherlands-takes-a-historic-step-by-adopting-child-labour-due-diligence-law/>.
- ⁵¹ <https://www.globalslaveryindex.org/2018/findings/country-studies/brazil/>
- ⁵² G20 (2017) *Towards an Inclusive Future: Shaping the World of Work*, G20 Labour and Employment Ministers Meeting.
- ⁵³ <https://www.globalslaveryindex.org/2018/findings/importing-risk/g20-countries/>.
- ⁵⁴ UK Aid (2018) A Call to End Forced Labour, Modern Slavery and Human Trafficking: One Year On, 24.09.2018.
- ⁵⁵ <https://blogs.state.gov/stories/2018/09/24/en/stepping-action-end-forced-labour-modern-slavery-and-human-trafficking>.
- ⁵⁶ <https://blogs.state.gov/stories/2018/09/24/en/stepping-action-end-forced-labour-modern-slavery-and-human-trafficking>.
- ⁵⁷ <https://www.ethicaltrade.org/blog/public-sector-supply-chains-tackling-modern-slavery-could-be-game-changer>.
- ⁵⁸ <https://www.baliprocess.net>.
- ⁵⁹ Kelly Gleason, James Cockayne, “Official Development Assistance and SDG Target 8.7. Measuring Aid to Address Forced Labour, Modern Slavery, Human Trafficking and Child Labour”, United Nations University (New York, 2018)
- ⁶⁰ <https://www.gov.uk/government/speeches/pm-speech-at-ilo-centenary-conference-11-june-2019>
- ⁶¹ <https://www.alliance87.org/> og https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---relconf/documents/meetingdocument/wcms_670573.pdf
- ⁶² <https://sdgcompass.org/sdgs/sdg-17/>
- ⁶³ Argentina, Australia, Frankrike, Tyskland, Nederland, Storbritannia og USA er *supporting countries*
- ⁶⁴ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/ilo/id2653927/>
- ⁶⁵ <https://www.alliance87.org/pathfinder-countries/>
- ⁶⁶ <https://www.alliance87.org/action-groups/>
- ⁶⁷ <https://delta87.org/resources/thematic-overviews/conflict-humanitarian-settings/>
- ⁶⁸ https://www.ilo.org/brussels/press/press-releases/WCMS_485001/lang--en/index.htm
- ⁶⁹ https://www.ilo.org/gb/GBSessions/GB334/ins/WCMS_646031/lang--en/index.htm.
- ⁷⁰ https://www.ilo.org/global/topics/fair-recruitment/WCMS_377802/lang--en/index.htm
- ⁷¹ <https://www.iom.int/news/canada-iom-co-host-first-global-conference-regulation-international-recruitment-and-protection>
- ⁷² <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Slavery/SRSlavery/Pages/SRSlaveryIndex.aspx>
- ⁷³ <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Business/Pages/WGHRandtransnationalcorporationsandotherbusiness.aspx>
- ⁷⁴ https://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf
- ⁷⁵ <https://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/index.html?ref=menuaside>
- ⁷⁶ <https://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/publications.html?ref=menuaside>.
- ⁷⁷ <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/30/contents/enacted>
- ⁷⁸ <https://www.gov.uk/government/publications/a-call-to-action-to-end-forced-labour-modern-slavery-and-human-trafficking>

-
- ⁷⁹ https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/749346/2018_UK_Annual_Report_on_Modern_Slavery.pdf
- ⁸⁰ <https://www.gov.uk/government/news/home-office-awards-millions-to-help-tackle-worldwide-slavery>
- ⁸¹ <https://www.gov.uk/government/speeches/pm-speech-at-ilo-centenary-conference-11-june-2019>
- ⁸² USA bruker «human trafficking» om moderne slaveri
- ⁸³ <https://www.state.gov/trafficking-in-persons-report/>
- ⁸⁴ Partnership for freedom (2019) <https://partnershipforfreedom.org>.
- ⁸⁵ Humanity United (2019) Forced Labour and Human Trafficking, <https://humanityunited.org/portfolios/human-trafficking-in-labor-migration/>.
- ⁸⁶ <https://workingcapitalfund.com>
- ⁸⁷ Global Slavery Index (2019) Modern Slavery: A hidden, everyday problem <https://www.globalslaveryindex.org>.
- ⁸⁸ Den australske moderne slaveriloven ble vedtatt i 2018.
- ⁸⁹ Bali Process Government & Business Forum (2019) <https://www.baliprocessbusiness.org>.
- ⁹⁰ Freedom United (2019) <https://www.freedomunited.org/about-us/>.
- ⁹¹ Legatum foundation (2019) <https://legatum.org/whatwedo>.
- ⁹² Idris (2017) Funding of anti-modern slavery interventions. K4D Helpdesk report
- ⁹³ Freedom Fund (2019) <https://freedomfund.org/press-release/the-freedom-funds-three-founders-commit-a-further-16m-to-its-mission-to-end-modern-slavery/>
- ⁹⁴ Global Fund to End Modern Slavery (2019) Our Approach, <https://www.gfems.org/approach>.
- ⁹⁵ Global Fund to End Modern Slavery (2019) <https://www.gfems.org/rfp-short-term-contacts-east-africa>.
- ⁹⁶ Global Fund to End Modern Slavery (2019) <https://www.gfems.org/jobs-1/2019/mel-manager>.
- ⁹⁷ www.globalmodernslavery.org
- ⁹⁸ <http://www.globalmodernslavery.org>
- ⁹⁹ Anti-Slavery International (2019) 10 years of work to eradicate slavery in West Africa, London: ASI
- ¹⁰⁰ Freedom Fund har *hotspots* i fem land: Nepal, India, Etiopia, Thailand og Myanmar
- ¹⁰¹ Eksempel på andre internasjonale organisasjoner som har arbeid på området er *Stop the Traffik, Plan International, Reporter Brasil, Røde Kors, Caritas, World Vision, Not for Sale, Issara institute, Freedom United, Hope for Justice* som inkluderer *Slave Free Alliance* og *RETRAC, A21, Lumos, African Youth Initiative, Catholic Relief Services, Free the Girls* og *Anti-Slavery Australia*.
- ¹⁰² www.modernslaverymap.org
- ¹⁰³ http://www.globalprotectioncluster.org/assets/files/about_us/tors/gpc-task-team-anti-trafficking-tors.pdf
- ¹⁰⁴ Det er også andre norske aktører som har arrangert seminarer og debatter for å øke oppmerksomheten om menneskehandel og moderne slaveri i Norge og internasjonalt, blant annet Raftostiftelsen, Skaperkraft, Rosa Prosjektet, Kirkens Bymisjon, For Freedom, Norges Kristne Råd, A21, Frelsesarmeen, Light Up og Fellestrådet for Afrika.
- ¹⁰⁵ <https://www.ituc-csi.org/eliminating-slavery>.
- ¹⁰⁶ <https://www.ituc-csi.org/ituc-launches-migrant-worker>.
- ¹⁰⁷ <https://www.ituc-csi.org/ituc-bwi-and-itf-welcome-end-of>.
- ¹⁰⁸ https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_575479.pdf
- ¹⁰⁹ https://www.ohchr.org/documents/publications/GuidingprinciplesBusinessshr_eN.pdf
- ¹¹⁰ <https://www.responsiblebusiness.no/oecds-retningslinjer/>
- ¹¹¹ <https://www.modernslaveryregistry.org>.
- ¹¹² Davis, T. (2018) Exploitation and Forced Labour Practices of Working Holiday-makers in the Australian Fresh Food Supply Chain: A Structural Approach, <https://ses.library.usyd.edu.au/handle/2123/17850>.
- ¹¹³ Davis, T. (2018) En norsk moderne slaverilov, Bergen: Raftostiftelsen, Advokatforeningen og Initiativ for Etisk Handel.
- ¹¹⁴ <https://www.oecd.org/investment/due-diligence-guidance-for-responsible-business-conduct.htm>
- ¹¹⁵ <https://www.responsiblebusiness.no/nyheter/nyttig-norsk-verktoy-for-aktsomhetsvurderinger-for-ansvarlig-naeringsliv/> og https://www.responsiblebusiness.no/files/2019/01/20190103_OECD_Aktsomhetsbrosjyre_endelig.pdf
- ¹¹⁶ <https://www.responsiblebusiness.no/oecds-sektorveiledere/tekstil-og-sko/>.
- ¹¹⁷ <https://www.oecd.org/daf/inv/mne/OECD-Due-Diligence-Guidance-Minerals-Edition3.pdf>
- ¹¹⁸ https://www.business-humanrights.org/sites/default/files/EU_Textile_Briefing_Final.pdf.

-
- 119 <https://www.foodnavigator.com/News/Policy/Germany-pushes-for-EU-wide-binding-regulations-in-cocoa-production>.
- 120 <https://www.cdcgroup.com/en/emerging-markets-investment/new-private-sector-guidance-on-tackling-modern-slavery-risks/>.
- 121 <https://www.alliance87.org/business-networks/>.
- 122 <https://publications.iom.int/books/remediation-guidelines-victims-human-trafficking-mineral-supply-chains>.
- 123 <https://seachangesustainability.org/about-seachange/safe-and-legal-labor/>.
- 124 [https://www.ihrb.org/uploads/reports/IHRB, Remediating Worker-Paid Recruitment Fees, Nov 2017.pdf](https://www.ihrb.org/uploads/reports/IHRB_Remediating_Worker-Paid_Recruitment_Fees_Nov_2017.pdf).
- 125 <https://www.ihrb.org/employerpays/>.
- 126 <https://www.verite.org/resources/>.
- 127 <https://www.verite.org/commodity-atlas/>.
- 128 <https://www.verite.org/africa/>.
- 129 <https://www.weforum.org/agenda/2019/05/new-kind-of-company-revolutionising-africa-gig-economy/>
- 130 <https://www.globallslaveryindex.org/2018/findings/global-findings/>.
- 131 <https://blogs.state.gov/stories/2018/09/24/en/stepping-action-end-forced-labour-modern-slavery-and-human-trafficking>.
- 132 <https://www.ethicaltrade.org/blog/why-public-procurement-so-critical-fight-to-end-modern-slavery-forced-labour-and-human>
- 133 <https://www.osce.org/secretariat/422729?download=true>
- 134 https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_243201/lang--en/index.htm.
- 135 Dette kan gjelde både for private investorer, kommunale investorer som Kommunenes Landspensjonskasse og statlige investorer som Statens Pensjonsfond Utland.
- 136 <https://www.financialsectorcommission.org>.
- 137 Rapporten skal publiseres i september 2019
- 138 <https://www.financialsectorcommission.org/wp-content/uploads/2019/02/SecretariatBriefingPaper2.pdf>
- 139 Ergon and Ethical Trading Initiative (2018) Managing Risks Associated with Modern Slavery: A Good Practice Note for the Private Sector, <https://assets.cdcgroup.com/wp-content/uploads/2018/12/03105819/Managing-Risks-Associated-with-Modern-Slavery.pdf>.
- 140 https://www.financialsectorcommission.org/wp-content/uploads/2019/02/Financial-Sector-Commission_Secretariat-Briefing-Paper-1.pdf.
- 141 <https://www.statista.com/statistics/617136/digital-population-worldwide/>.
- 142 <https://delta87.org/2019/03/slavery-space-remote-sensing-approach-ending-modern-slavery/>.
- 143 Delta 8.7 (2019) <https://delta87.org/2019/03/code-8-7-introduction/>.
- 144 OSCE (2019) <https://www.osce.org/event/alliance19>
- 145 Reuters (2018) Coca Cola and the State Department are Using Blockchain to Combat Slave Labour Newsweek, <https://www.newsweek.com/cocal-cola-and-state-department-are-using-blockchain-combat-slave-labor-850079>.
- 146 <https://www.bsr.org/en/collaboration/groups/tech-against-trafficking>.
- 147 <https://globalinitiative.net/tech-against-trafficking-progress-report/>.
- 148 <https://www.globallslaveryindex.org>.
- 149 https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_575479/lang--en/index.htm.
- 150 <https://www.gov.uk/government/publications/2018-uk-annual-report-on-modern-slavery>.
- 151 <https://www.unodc.org/unodc/data-and-analysis/glotip.html>.
- 152 Det finnes en rekke institusjoner som også forsker på moderne slaveri som for eksempel University of Sheffield; University of Hull; Yale University; Harvard University; og Monash University.
- 153 Journal of Modern Slavery; Anti-Trafficking Review; Journal of Human Trafficking.
- 154 California Transparency in Supply Chain Act, UK Modern Slavery Act, og Australia Modern Slavery Act.
- 155 <https://www.nottingham.ac.uk/research/beacons-of-excellence/rights-lab/index.aspx>
- 156 <https://www.thebritishacademy.ac.uk/tackling-slavery-human-trafficking-and-child-labour-modern-business>
- 157 Fafo har skrevet rapporter på menneskehandel på oppdrag fra stat og kommune, det er utført en doktorgrad på menneskehandel ved Politihøgskolen og det er skrevet masteroppgaver av studenter ved Juridisk fakultet ved UiO.
- 158 <https://www.theguardian.com/global-development/2014/jun/10/supermarket-prawns-thailand-produced-slave-labour>
- 159 <https://www.hrw.org/news/2018/08/17/joint-statement-thai-fishing-industry>

-
- ¹⁶⁰ <http://www.trust.org/thought-leadership/modern-slavery/>.
- ¹⁶¹ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/ilo/id2653927/>
- ¹⁶² Undersøkelse utført av Difi og EHN
- ¹⁶³ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/oppnevner-etikkinformasjonsutvalg/id2603435/>
- ¹⁶⁴ <https://www.stortinget.no/nn/Saker-og-publikasjoner/publikasjoner/Representantframlegg/2018-2019/dok8-201819-041s/?all=true>
- ¹⁶⁵ https://www.regjeringen.no/contentassets/2b3b502659e348189abd086306ef0d19/jd_regjeringens-handlingsplan-mot-menneskehandel.pdf
- ¹⁶⁶ https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/fn/plattform_migrasjon/id2617886/
- ¹⁶⁷ <https://ec.europa.eu/trustfundforafrica/thematic/improved-migration-management>
- ¹⁶⁸ https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/pm_rnb/id2645053/
- ¹⁶⁹ <https://norad.no/tema/klima-miljo-og-naturressurser/fiskeribistand/fiskerikriminalitet-og-ulovlig-fiske/>
- ¹⁷⁰ <https://unu.edu/news/announcements/new-research-sheds-light-on-oda-for-sdg-target-87.html>
- ¹⁷¹ UN University Centre for Policy Research <https://cpr.unu.edu>, Delta 8.7 og K4D: *Funding of anti-modern slavery interventions*
- ¹⁷² Info fra møter med FN
- ¹⁷³ Anti-Slavery International (2019) 10 years of work to eradicate slavery in West Africa, London: ASI
- ¹⁷⁴ Info fra møte med ILO
- ¹⁷⁵ <https://freedomfund.org/programs/community-building/freedom-rising/>

Vedlegg: Møteoversikt over de eksterne aktørene Norad har konsultert i kartleggingen

London

02.05.19 Lumos Chloe Setter & Nathalie France
02.05.19 University of Nottingham Kevin Bales
02.05.19 Freedom Fund Dan Vexler & Uli Hellmann
02.05.19 Ethical Trading Initiative Cindy Berman & Owain Johnston
03.05.19 Business and HR Resource Centre Patricia Carrier
03.05.19 Anti-Slavery International Sally Kilner & Sarah Mathewson
03.05.19 The British Academy Brad Blitz & Desislava Stoitchkova

Oslo

14.05.19 Principles for Responsible Investment Bettina Reinboth
15.05.19 International Trade Union Configuration Sharan Burrow
15.05.19 Dilmah Tea/MJF Holdings Dilhan C. Fernando
16.05.19 Etisk Handel Norge Heidi Furustøl & Linn Aakvik
16.05.19 SOS Barnebyer Sissel Aarak & Mathias Slettholm
16.05.19 Norgesgruppen Bjart Thorkil Pedersen
16.05.19 Fairtrade Norge Annabelle Lefébure-Henriksen & Line Wesley-Holand

Skypemøter

08.05.19 ILO & Alliance 8.7 Beate Andrees, Peter Rademaker
Luis Machado
Kassiyet Tulegenova
08.05.19 UN University Centre for Policy Research James Cockayne
09.05.19 Institute for Human Rights and Business Neill Wilkins
09.05.19 Member of the House of Lords, UK Baroness Young of Hornsey
13.05.19 Former UK Anti-Slavery Commissioner Kevin Hyland
13.05.19 Thai Union Darian McBain
15.05.19 Humanity United Dan Viederman & Sandy T. Wilkins
16.05.19 Minderoo Foundation/Walk Free Chris Evans & Zoe Knight
04.06.19 Consumer Goods Forum Didier Bergeret
06.06.19 Reporter Brasil/
Financial Sector Commission Leonardo Sakamoto
07.06.19 UK Department for Int. Development Ursula Antwi-Boasiako
07.06.19 Challenging Heights Uganda/
Financial Sector Commission James Kofi Annan

10.06.19 ILO & Alliance 8.7 Jean-Marie Kagabo, Phillippe
Cacaud, K. Tulegenova
11.06.19 IOM Lara White